

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11010

[Total No. of Pages : 4

[6465]-731

M.A. (Part-II) (SODL)

ECONOMICS

EC2001-II : Macro Economics Analysis-II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) What is Effective demand?
- b) Define money market.
- c) What is IS. curve?
- d) Define Phillips curve.
- e) What is Loffer curve?
- f) What is fiscal policy?

Q2) Write short notes on any four of the following.

[20]

- a) Multiplier Effect.
- b) LM curve.
- c) Inflation and Unemployment.
- d) State the incentive of save and investment.
- e) New classical Model
- f) Explain the Samuelsson equilibrium in goods market and money market.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- a) Explain the Reasons for Shifting Demand Curve.
- b) Explain the Why are the shape of LM Curve Positive.
- c) Explain the Reasons of Inflation.
- d) Explain the assumptions of New classical Economics.
- e) Explain what is Rational Expectations Hypothesis.
- f) Explain Friedman's Natural Rate of Economic Fluctuation.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) What is Supply-Side Economics? State the main Arguments of Supply-Side Economics.
- b) Explain the Reasons for the Shifting of the Phillips Curve.
- c) State the Open Economy Model of Mundell Fleming and Explain the Assumptions.

Total No. of Questions : 4]

PD11010

[6465]-731

M.A. (Part-II) (SODL)

ECONOMICS

EC2001-II : Macro Economics Analysis-II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) प्रभावी मागणी म्हणजे काय?
- ब) मुद्रा बाजाराची व्याख्या सांगा.
- क) आय.एस. वक्र म्हणजे काय?
- ड) फिलिप्स वक्राची व्याख्या सांगा.
- इ) लॉफर वक्र म्हणजे काय?
- फ) राजकोषीय धोरण म्हणजे काय ?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) गुणक परीणाम
- ब) एल. एम. वक्र
- क) चलनवाढ आणि बेरोजगारी
- ड) बचत आणि गुंतवणुकीचे प्रोत्साहन सांगा.
- इ) नव-अभिमतवादी प्रतिमान
- फ) वस्तू बाजार आणि मुद्रा बाजारात सॅम्युएलसन समतोल स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- अ) मागणी वक्र स्थानांतरित होण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) एल. एम. वक्राचा आकार धनात्मक का असतो स्पष्ट करा.
- क) चलनवाढीची कारणे सांगा.
- ड) नवअभिजात अर्थशास्त्राची गृहीतके स्पष्ट करा.
- इ) विवेकशील अपेक्षा गृहीतक म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- फ) फ्रिडमनचे आर्थिक चढउताराचा नैसर्गिक दर स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) पुरवठ्याचे अर्थशास्त्र म्हणजे काय? पुरवठ्याच्या अर्थशास्त्राचे मुख्य युक्तिवाद सांगा.
- ब) फिलिप्स वक्राच्या स्थानांतरणाची कारणे स्पष्ट करा.
- क) मुंडेल फ्लेमिंग यांच्या खुल्या अर्थव्यवस्थेचे प्रतिमान सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11011

[Total No. of Pages : 4

[6465]-732

M.A. -II (SODL)

ECONOMICS

**EC - 2002 - II : Growth & Development - II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 20 words. (Any five)

[10]

- a) What is a Mixed Economy?
- b) When was the NITI Aayog established?
- c) What is Environmental Laws?
- d) What do you mean by Sustainable Development?
- e) What is a Planned Economy?
- f) Define Cropping Pattern.
- g) What is innovation?

Q2) Write shorts notes. (Any four)

[20]

- a) Services Sector in India.
- b) Invention and Innovation.
- c) Objectives of India trade Policy.
- d) Industrial Policy of 1991.
- e) Capital-Intensive Techniques.
- f) Impact of Climate change on India.

P.T.O.

Q3) Write the answer of following questions. (Any four)

[20]

- a) Explain the process of technological development.
- b) Explain the policy of Infrastructure Development.
- c) Explain the significance of the Air (Prevention and Control of Pollution) Act 1981.
- d) What is the need for sustainable Agriculture.
- e) Explain the significant features of the farm systems.
- f) Discuss the salient features of the Agreement on Agriculture signed under GATT.

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any two)

[20]

- a) Explain the characteristics of different kinds of economics.
- b) Explain the contribution of the service sector to India's GDP.
- c) What is the role of technology in the economic growth of a country.

Total No. of Questions : 4]

PD11011

[6465]-732

M.A. -II (SODL)

ECONOMICS

EC - 2002 - II : Growth & Development - II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) मिश्र अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
- ब) नीती आयोगाची स्थापना कधी झाली?
- क) पर्यावरणीय कायदे म्हणजे काय?
- ड) शाश्वत विकास म्हणजे काय?
- इ) नियोजित अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
- फ) पीक पद्धतीची व्याख्या द्या.
- य) नवनिर्मिती म्हणजे काय?

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) भारतातील सेवा क्षेत्र
- ब) शोध आणि नवनिर्मिती
- क) भारतीय व्यापारी धोरणाची उद्दिष्टे
- ड) 1991 चे औद्योगिक धोरण
- इ) भांडवल केंद्रित तंत्रे
- फ) हवामान बदलाचा भारतावर होणारा परिणाम

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) तांत्रिक विकासाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ब) पायाभूत सुविधा विकासाचे धोरण स्पष्ट करा.
- क) हवा (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा, 1981 चे महत्व स्पष्ट करा.
- ड) शाश्वत शेतीची गरज स्पष्ट करा.
- इ) शेती पद्धतीची महत्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) GATT अंतर्गत सहा केलेल्या कृषी कराराची ठळक वैशिष्ट्ये विशद करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची सविस्तरपणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) विविध प्रकारच्या अर्थशास्त्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) भारताच्या GDP मध्ये सेवा क्षेत्राचे योगदान विशद करा.
- क) देशाच्या आर्थिक विकासात तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11012

[6465]-733

M.A. - II (SODL)

ECONOMICS

EC 2003-II: Research Methodology - II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) What is Null Hypothesis?
- b) Define reliability in research.
- c) What is Bibliography?
- d) What is meant by data coding?
- e) What is a sample?
- f) Mention any two sources of secondary data.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Characteristics of Research Project
- b) Steps in research process
- c) Steps of Project Writing
- d) Techniques of data collection
- e) Importance of literature review

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) Explain the Features of Graph.
- b) Explain the types of Tabulation.
- c) Discuss the types of classification.
- d) Explain the importance of data analysis.
- e) What are the characteristics of a good research report?
- f) Describe the structure of a research report.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Explain the Steps of Sample Selection.
- b) Discuss the types of research design and their significance.
- c) Explain in detail the Secondary Data Sources.

Total No. of Questions : 4]

PD11012

[6465]-733

M.A. - II (SODL)

ECONOMICS

EC 2003-II: Research Methodology - II

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) शून्य गृहितक म्हणजे काय?
- ब) संशोधनातील विश्वसनीयता म्हणजे काय?
- क) ग्रंथ सूची म्हणजे काय?
- ड) माहिती कोडिंग म्हणजे काय?
- इ) नमुना म्हणजे काय?
- फ) दुय्यम माहितीचे कोणतेही दोन स्रोत लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांवर टिपा लिहा.

[4×5=20]

- अ) संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये
- ब) संशोधन प्रक्रियेतील टप्पे
- क) अहवाल लेखन टप्पे
- ड) माहिती संकलनाच्या पद्धती
- इ) साहित्यातील आढाव्याचे महत्त्व

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[4×5=20]

- अ) आलेखची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) सारणीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) वर्गीकरणाचे प्रकार सांगा.
- ड) माहिती विश्लेषणाचे महत्त्व समजावून सांगा.
- इ) चांगल्या संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये काय असतात?
- फ) संशोधन अहवालाची रचना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) नमुना निवडीचे टप्पे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) संशोधन आराखड्यांचे प्रकार व त्यांचे महत्त्व समजावून सांगा.
- क) द्वितीयक तथ्याचे श्रोत सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11013

[Total No. of Pages : 4

[6465]-734

M.A. (SODL)

ECONOMICS

**EC - 2004-II : Economics of Environment
(2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions. (Any five)

[10]

- a) Define the Economics of Environment.
- b) What is meant by a renewable resource? Give an example.
- c) What is sustainable development?
- d) What is meant by groundwater depletion in agriculture?
- e) Explain the concept of the Environmental Kuznets Curve.
- f) What is the Kyoto Protocol?

Q2) Write short Notes. (Any four)

[20]

- a) Scope and significance of Environmental Economics
- b) Common Property Resources
- c) Trade-off between economic development and environment
- d) Use of fertilizers and pesticides in agriculture
- e) Green House Effect
- f) Paris Agreement and its aims

P.T.O.

Q3) Write the answer of following questions. (Any four)

[20]

- a) Explain the concept of limits to growth in environmental economics.
- b) How does technological change in agriculture impact the environment?
- c) What are the causes of ozone layer depletion?
- d) Explain the concept of market failure in environmental economics.
- e) What are the limitations of the Kyoto Protocol?
- f) How does urbanization affect the environment?

Q4) Explain in detail the answer of following questions. (Any two) [20]

- a) Discuss the environmental challenges posed by industrial development and urbanization.
- b) Discuss india's environmental policy and the role of the National Green Tribunal in environmental protection.
- c) Discuss the significance of Environmental Economics in promoting sustainable development.

Total No. of Questions : 4]

PD-11013

[6465]-734

M.A. (SODL)

ECONOMICS

EC - 2004-II : Economics of Environment

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) पर्यावरणीय अर्थशास्त्र म्हणजे काय?
- ब) नूतनीकरणक्षम संसाधन म्हणजे काय? उदाहरण द्या.
- क) शाश्वत विकास म्हणजे काय?
- ड) शेतीमध्ये भूगर्भजलाची घट म्हणजे काय?
- इ) पर्यावरणीय कुजनेट वक्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) क्योटो करार म्हणजे काय?

प्रश्न 2) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) पर्यावरणीय अर्थशास्त्राचा व्याप्ती आणि महत्त्व
- ब) सामायिक मालमत्ता संसाधने
- क) आर्थिक विकास आणि पर्यावरण यामधील तडजोड
- ड) शेतीमध्ये खतांचा आणि कीटकनाशकांचा वापर
- इ) हरितगृह परिणाम
- फ) पॅरिस करार आणि त्याची उद्दिष्टे

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) पर्यावरणीय अर्थशास्त्रातील वाढीच्या मर्यादांची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) शेतीमधील तांत्रिक बदल पर्यावरणावर कसा परिणाम करतो?
- क) ओझोन थराच्या क्षयाची कारणे कोणती?
- ड) पर्यावरणीय अर्थशास्त्रातील बाजार अपयश ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) क्योटो कराराच्या मर्यादा कोणत्या?
- फ) नागरीकरणामुळे पर्यावरणावर कसा परिणाम होतो?

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) औद्योगिक विकास आणि नागरीकरणामुळे निर्माण झालेल्या पर्यावरणीय समस्यांवर सविस्तर चर्चा करा.
- ब) भारताचे पर्यावरण धोरण आणि पर्यावरण संरक्षणामधील राष्ट्रीय हरित लढावाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) शाश्वत विकासास चालना देण्यासाठी पर्यावरणीय अर्थशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11014

[Total No. of Pages : 2

[6465]-735

M.A. (Part - II) (SODL)

HINDI (हिन्दी)

HIN-211-II : आधुनिक कविता

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

समय : 3 घंटे/

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (6 में से 5)

[10]

- अ) निर्मला पुतुल की किन्हीं दो रचनाओं के नाम लिखिए।
- ब) नागार्जुन जी का संक्षिप्त परिचय दीजिए।
- क) 'हिरोसिमा' कविता का आशय लिखिए।
- ड) मुक्तिबोध जी के साहित्य की 'चार' विशेषताएँ लिखिए।
- इ) 'कनुप्रिया अंश' का परिचय दीजिए।
- फ) डॉ. धर्मवीर भारती जी को मिले किन्हीं 'दो' पुरस्कारों के नाम लिखिए।

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (6 में से 4)

[20]

- अ) 'बेमानी है आजादी' कविता का सार संक्षेप में लिखिए।
- ब) 'शासन की बंदूक' कविता का सारांश लिखिए।
- क) 'मेरी आभा है इसी में' कविता का सार संक्षेप में लिखिए।
- ड) निर्मला पुतुल जी का परिचय दीजिए।
- इ) 'असाध्यवीणा' कविता का आशय अपने शब्दों में लिखिए।
- फ) 'जन जन का चेहरा एक' कविता का आशय संक्षेप में लिखिए।

P.T.O.

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से ससंदर्भ व्याख्या के साथ किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर (50 से 100 शब्दों में) लिखिए। [20]

- अ) 'भूल गलती' कविता के आशय को अपने शब्दों में लिखिए।
- ब) 'धर्मवीर भारती' जी का साहित्यिक परिचय संक्षेप में लिखिए।
- क) 'बूढ़ी पृथ्वी का दुख' कविता में प्रतिपादित विषय को संक्षेप में लिखिए।
- ड) 'जयप्रकाश कर्दम' जी का साहित्यिक परिचय संक्षेप में लिखिए।
- इ) 'आदिवासी स्त्रियाँ' कविता की मध्यवर्ती कल्पना लिखिए।
- फ) निम्नलिखित काव्य अंश की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

“उनकी आँखों की पहुँच तक ही,
सीमित होती है उनकी दुनिया
उनकी दुनिया जैसी कई कई दुनियाएँ
शामिल है इस दुनिया में प्रश्न”

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। (3 में से 2) [20]

- अ) 'ठंडा लोहा' कविता के आशय को अपने शब्दों में लिखिए।
- ब) 'पेड़ का नाच' कविता की शिल्पगत विशेषताओं का विस्तार से विवेचन कीजिए।
- क) 'बादल को घिरते देखा' कविता की विषयवस्तु को विस्तार से लिखिए।

[6465]-736
M.A. (Part - II) (SODL)
HINDI (हिंदी)
HIN 212 - II : हिंदी भाषा का विकास
(2019 Pattern) (Semester - IV)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
2) दाहिनी ओर के अंक पूर्णांक दर्शाते हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए (6 में से 5): [10]

- अ) सर्वनाम क्या है समझाइए ।
- ब) खड़ी बोली हिंदी का संक्षेप में परिचय दीजिए ।
- क) उपसर्ग से क्या तात्पर्य है स्पष्ट कीजिए ।
- ड) वचन से क्या तात्पर्य है? स्पष्ट कीजिए ।
- इ) भारतीय आर्य भाषाओं की दो विशेषताएं लिखिए ।
- फ) सकर्मक क्रिया को सोदाहरण समझाइए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए (6 में से 4) : [20]

- अ) आर्यभाषा की प्रमुख विशेषताएं लिखिए ।
- ब) पंजाबी भाषा का परिचय देकर उसकी विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।
- क) खंड्य और खंड्येतर स्वनिम को समझाइए ।
- ड) स्वर स्वरों के वर्गीकरण पर प्रकाश डालिए ।
- इ) क्रिया क्या हैं बताकर क्रिया के भेदों को समझाइए ।
- फ) लिंग किसे कहते हैं बताकर लिंग के प्रकारों पर प्रकाश डालिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए (6 में से 4): [20]

- अ) आधुनिक आर्य भाषाओं के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।
- ब) वैदिक और लौकिक संस्कृत की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।
- क) राजस्थानी हिंदी की बोलियों का परिचय दीजिए ।
- ड) खंड्य और खंड्यतेर के भेदों का विश्लेषण कीजिए ।
- इ) सर्वनाम और संज्ञा का उदाहरण देकर अंतर स्पष्ट कीजिए ।
- फ) वचन किसे कहते हैं बताकर वचन के प्रकारों पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए (3 में से 2): [20]

- अ) अवधी की प्रमुख विशेषताओं का वर्णन कीजिए ।
- ब) हिंदी के खड़ीबोली के उद्भव और विकास पर प्रकाश डालिए ।
- क) संज्ञा का अर्थ बताकर उसके भेदों का सोदाहरण विवेचन कीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11015

[Total No. of Pages : 2

[6465]-737

M.A. (Part - II) (SODL)

HINDI (हिन्दी)

HIN-213-II: हिंदी साहित्य का इतिहास (आधुनिक काल)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) आधुनिक काल का आरंभ कब से माना जाता है?
- ब) नवयुग के प्रवर्तक किसे माना जाता है?
- क) सरस्वती पत्रिका के प्रथम संपादक कौन थे?
- ड) छायावाद के प्रमुख कवियों के नाम लिखिए।
- इ) प्रगतिवाद का उदय कब से माना जाता है?
- फ) निराला की रचनाओं के नाम लिखिए।

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[20]

- अ) केदारनाथ अग्रवाल के रचनाओं का परिचय दीजिए।
- ब) छायावाद की विशेषताएं कौन-कौन सी हैं?
- क) प्रयोगवाद एवं नई कविता के अंतर को स्पष्ट कीजिए।
- ड) सर्वेश्वरदयाल सक्सेना के काव्य का परिचय दीजिए।
- इ) हिंदी गद्य के उद्भव और विकास पर प्रकाश डालिए।
- फ) भारतेन्दु युगीन परिस्थितियों पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[20]

- अ) प्रयोगवादी काव्य की प्रमुख विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए।
- ब) हरिवंशराय बच्चन का परिचय दीजिए।
- क) सूर्यकांत त्रिपाठी 'निराला' का परिचय दीजिए।
- ड) भारतेन्दु पूर्व हिंदी गद्य के उद्भव एवं विकास पर प्रकाश डालिए।
- इ) आधुनिक काल की परिस्थितियों पर प्रकाश डालिए।
- फ) बालकृष्ण शर्मा 'नवीन' की साहित्यिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[20]

- अ) आधुनिक काल का परिचय देते हुए हिंदी नवजागरण का विश्लेषण कीजिए।
- ब) स्वच्छंदवाद की अवधारणा स्पष्ट करते हुए उसके प्रमुख कवियों और काव्य पर चर्चा कीजिए।
- क) छायावादी काव्य एवं प्रगतिवादी काव्य का तुलनात्मक विश्लेषण कीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11118

[Total No. of Pages : 2

[6465]-738

M.A. (Part - II) (SODL)

HINDI (हिंदी)

HIN214-II : भारतीय साहित्य

(2019 Pattern) (Semester - IV)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर के अंक पूर्णांक दर्शाते हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

[10]

- अ) सभी लिपियों का मूल आधार क्या है?
- ब) भारतीय साहित्य का इतिहास संदर्भ किस साहित्य से आरंभ होता है?
- क) अमृता प्रीतम के रचना के नाम बताइए?
- ड) भारतीय साहित्यिक इतिहास लिखकर समग्र भारतीय साहित्य का स्वरूप सामने किसने रखा है?
- इ) भारतीय साहित्य की कौन सी समस्याओं के अनेक आयाम हैं?
- फ) भारत की सभी आधुनिक भाषाओं के साहित्य के कितने काल हैं?

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[20]

- अ) साहित्य में विलासिता की प्रधानता के कारण बताइए ।
- ब) 'भारतीय साहित्य में भक्ति' का विश्लेषण कीजिए ।
- क) अमृता प्रीतम का परिचय दीजिए ।
- ड) भारतीय साम्यवादी और प्रगतिवादी कविता का विवेचन कीजिए ।
- इ) किसी भी देश का सामाजिक और आर्थिक ढांचा क्या व्यक्त करता है स्पष्ट कीजिए ।
- फ) कन्नड साहित्य के विकास पर प्रकाश डालिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर विस्तार लिखिए ।

[20]

- अ) समाजशास्त्र और साहित्य के संबंध का विवेचन कीजिए ।
- ब) बसव युग के विकास का विश्लेषण कीजिए ।
- क) कन्नड साहित्यिक के इतिहास को समझाइए ।
- ड) रसीदी टिकट रचना का वस्तुगत अध्ययन कीजिए ।
- इ) देश के विभाजन के उपरान्त अमृता जी ने कौन-सी कविता रची थी? स्पष्ट कीजिए ।
- फ) आधुनिक भारतीय नवजागरण का विवेचन कीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[20]

- अ) कहानी और उपन्यास के आधार पर भारतीय साहित्य का विवेचन कीजिए ।
- ब) कन्नड साहित्य के आधुनिक युग का विश्लेषण कीजिए ।
- क) अमृता प्रीतम के व्यक्तित्व और कृतित्व का परिचय दीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11016

[Total No. of Pages : 4

[6465]-739

M.A. -II (SODL)

HISTORY

**HIS 211-II : Modern Maharashtra : History of Ideas
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five of the following:

[10]

- a) What is a Christian Missionary?
- b) Who written the 'Shetkaryacha Asud'. book.
- c) Write the full Name of Lokhitvadi.
- d) Who is referred to as Deenmitra?
- e) Who started the first newspaper in the Marathi language?
- f) Who founded the Depressed Classes Mission?

Q2) Write notes on any Four of the following:

[20]

- a) Religious Reform movement
- b) Tarabai Shinde
- c) Thought of the Truth - seekar
- d) Panjabrao Deshmukh
- e) Cultural Nationalism
- f) Women reformist Laws

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- a) Describe the work of the Prarthana Samaj.
- b) Explain the social conditions of Maharashtra in the 19th Century.
- c) Explain Dadabhai Naoroji's Drain theory.
- d) Describe Lokmanya Tilak's view on nationalism.
- e) Explain the formation of states on a linguistic basis.
- f) Give a brief overview of the Shripati Seshadri case.

Q4) Attempt any two of the following:

[20]

- a) What role did the Satyashodhak Samaj play in Maharashtra in the 19th Century.
- b) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's Conversion to Buddhism.
- c) Briefly explain the thoughts of Prabodhankar Thackeray.

Total No. of Questions : 4]

PD11016

[6465]-739

M.A. -II (SODL)

HISTORY

**HIS 211-II : Modern Maharashtra : History of Ideas
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) ख्रिस्ती मिशनरी कोण होते?
- ब) 'शेतकऱ्यांचा आसूड' हे पुस्तक कोणी लिहिले?
- क) लोकहितवादींचे पूर्ण नाव लिहा.
- ड) दीनमित्र म्हणून कोणाचा उल्लेख केला जातो?
- इ) मराठी भाषेतील पहिले वृत्तपत्र कोणी सुरू केले?
- फ) डिप्रेस्ट क्लासेस मिशनची स्थापना कोणी केली?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) धर्मसुधारणा चळवळ
- ब) ताराबाई शिंदे
- क) सत्यशोधक विचार
- ड) पंजाबराव देशमुख
- इ) सांस्कृतिक राष्ट्रवाद
- फ) स्त्री सुधारणावादी कायदे

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) प्रार्थना समाजाचे कार्य सांगा.
- ब) 19 व्या शतकातील महाराष्ट्रातील सामाजिक परिस्थिती थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) दादाभाई नौरोजी यांचा शोषण सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ड) लोकमान्य टिळकांचे राष्ट्रवादविषयक विचार सांगा.
- इ) भाषिक तत्त्वावर झालेली राज्यनिर्मिती स्पष्ट करा.
- फ) श्रीपती शेषाद्री प्रकरणाचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) 19 व्या शतकात सत्यशोधक समाजाने महाराष्ट्रात कोणती भूमिका बजावली?
- ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे बौद्ध धर्मांतर स्पष्ट करा.
- क) प्रबोधनकार ठाकरे यांचे विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11017

[Total No. of Pages : 4

[6465]-740

M.A. -II (SODL)

HISTORY

**HIS - 212 - II : Debates in Indian Historiography
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) Write the names of the imperial historians.
- b) Tell the name of the books written by Sir Jadunath Sarkar.
- c) What is colonialism?
- d) Name the places of the Indus culture.
- e) Who argued that the Aryan people are outside India?
- f) What is a *Brahmadey*?

Q2) Write notes on any four of the following.

[20]

- a) The concept of Easternism
- b) Kashi Prasad Jaiswal
- c) Writing disadvantaged history
- d) Aryan dynasty
- e) Feudalism concept
- f) Dr. R.C. Majumdar

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- a) Write the characteristics of orientalist historiography.
- b) State the reasons for the destruction of the Harappan civilization.
- c) Give information about the 'Out of India Thesis'.
- d) Write the main characteristics of Indian feudalism.
- e) Explain the factors that led to the decline of urbanization.
- f) Write the contribution of Dr. Tarachand in history writing.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) Discuss the historical structure of the Marxist historiography tradition.
- b) Explain the concept of patriarchy and write its characteristics.
- c) Discuss in detail the merits and demerits of nationalist historiography.

Total No. of Questions : 4]

PD11017

[6465]-740

M.A. -II (SODL)

HISTORY

**HIS - 212 - II : Debates in Indian Historiography
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) साम्राज्यवादी इतिहासकारांची नावे लिहा.
- ब) सर जदुनाथ सरकार यांनी लिहिलेल्या ग्रंथांची नावे सांगा.
- क) वसाहतवाद म्हणजे काय?
- ड) सिंधू संस्कृतीच्या स्थळांची नावे सांगा.
- इ) आर्य लोक भारताबाहेरील आहेत असे मत कोणी मांडले?
- फ) ब्रह्मदेय म्हणजे काय?

प्र.2) कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) पौर्वात्यवाद संकल्पना
- ब) काशी प्रसाद जयस्वाल
- क) वंचितवादी इतिहास लेखन
- ड) आर्य वंशवाद
- इ) सरंजामशाही संकल्पना
- फ) डॉ. आर. सी मुजुमदार

प्र.3) पुढीलपैकी चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- अ) पौरवात्यवादी इतिहास लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) हडप्पा संस्कृतीच्या विनाशाची कारणे सांगा.
- क) 'आऊट ऑफ इंडिया थीसिस' या विषयी माहिती सांगा.
- ड) भारतीय संरंजामशाहीची मुख्य वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) शहरीकरणाच्या व्हासास कारणीभूत ठरलेले घटक स्पष्ट करा.
- फ) डॉ. ताराचंद यांचे इतिहास लेखनातील योगदान लिहा.

प्र.4) पुढीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) मार्क्सवादी इतिहास लेखन परंपरेच्या इतिहासाच्या मांडणीची चर्चा करा.
- ब) पितृसत्ताक संकल्पना स्पष्ट करून तिची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ते लिहा.
- क) राष्ट्रवादी इतिहास लेखनाचे गुण व दोष याची सविस्तर चर्चा करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11018

[6465]-741

M.A. - II (SODL)

HISTORY

HIS 213-II : World After World War - II (1945-2000)

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five of the following:

[10]

- a) What is meaning of NATO?
- b) What is the Soviet Union?
- c) Tell me Panchaseel principles.
- d) Say Sainito Agreement.
- e) What is the new coldwar?
- f) What is Cyber terrorism?

Q2) Write notes on any four of the following:

[20]

- a) Berlin crisis
- b) Russian Revolution
- c) India west Asia relationship
- d) The Korean war
- e) Palestinian liberation organization
- f) Yasir Arafat

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following:

[20]

- a) Explain the role of NATO organization.
- b) Write the Information of the Bandung Conference.
- c) Write the consequences of the dissolution of the Soviet Russia.
- d) Write the Information of the Vietnam war.
- e) Explain India's role against terrorism.
- f) Explain the effects of Globalization.

Q4) Attempt any two of the following:

[20]

- a) Explain the causes of the cold war.
- b) Explain the Features of Globalization.
- c) Explain the role of India in the Non Alignment Movement.

Total No. of Questions : 4]

PD11018

[6465]-741

M.A. - II (SODL)

HISTORY

HIS 213-II : World After World War - II (1945-2000)

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) NATO काय आहे?
- ब) सोव्हिएत युनियन काय आहे?
- क) पंचशीलतत्वे सांगा.
- ड) सेंटो करार सांगा.
- इ) नवशीतयुद्ध म्हणजे काय?
- फ) सायबर दहशतवाद म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) बर्लिन समस्या
- ब) रशियन राज्यक्रांती
- क) भारत-पश्चिम आशिया संबंध
- ड) कोरियन युद्ध
- इ) पॅलेस्टाईन मुक्ती संघटना
- फ) यासिर अराफत

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) नाटो संघटनेची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) बांडूंग परिषदेची माहिती लिहा.
- क) सोव्हिएत रशियाच्या विघटनाचे परिणाम लिहा.
- ड) व्हिएतनाम युद्धाची माहिती लिहा.
- इ) दहशतवादासंबंधी भारताची भूमिका स्पष्ट करा.
- फ) जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) शीतयुद्धाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) जागतिकीकरणाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) अलिप्ततावादी चळवळीतील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11019

[Total No. of Pages : 4

[6465]-742

M.A. (Part - II) (SODL)

HISTORY

HIS-214-II : History of the Modern India (1857-1971)

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five questions of the following.

[10]

- a) Explain the concept of modernity
- b) What is meant by the concept of rule of law?
- c) Write two conditions of Gandhi Irwin Pact.
- d) What is 'Indian revival'?
- e) Explain the concept of liberalism
- f) Write two features of capitalism.

Q2) Write note any four of the following.

[20]

- a) Nashik case
- b) Lucknow pact
- c) Pune pact
- d) Labour Movement
- e) Salt Satyagraha
- f) Tashkent pact

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following questions.

[20]

- a) Deccan riots of 1875 - Write information.
- b) Write the social reform work of Mahatma Phule.
- c) Give information about Jallianwala Bagh massacre.
- d) Briefly review the partition of India.
- e) Write information about the non-alignment movement.
- f) Write information about the Indo-Pakistan War of 1971.

Q4) Attempt any two of the following questions.

[20]

- a) Explain the role of the Azad Hind Sena in the Indian freedom movement.
- b) Discuss in detail how the merger of the princely states took place.
- c) Write Information about the Mixed Economy in details.

Total No. of Questions : 4]

PD-11019

[6465]-742

M.A. (Part - II) (SODL)

HISTORY

HIS-214-II : History of the Modern India (1857-1971)

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) आधुनिकता ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) कायद्याचे राज्य या संकल्पनेचा अर्थ काय?
- क) गांधी-आयर्विन करारातील दोन अटी लिहा.
- ड) 'भारतीय पुनर्जीवन' म्हणजे काय?
- इ) 'उदारमतवाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा?
- फ) भांडवलशाहीची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) नाशिक खटला
- ब) लखनऊ करार
- क) पूणे करार
- ड) कामगार चळवळ
- इ) मिठाचा सत्याग्रह
- फ) ताष्कंद करार

प्रश्न 3) खालीलपैकी चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) 1875 मधील दख्खन दंगे – माहिती लिहा.
- ब) महात्मा फुले यांचे समाजसुधारणेचे कार्य लिहा.
- क) जालियनवाला बाग हत्याकांडाची माहिती द्या.
- ड) भारताच्या फाळणी विषयी थोडक्यात आढावा घ्या.
- इ) अलिप्ततावादी चळवळीची माहिती लिहा.
- फ) 1971 च्या भारत पाकिस्तान युद्धाची माहिती लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) भारतीय स्वातंत्र्य आंदोलनातील आझाद हिंद सेनेची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) संस्थानांचे विलीनीकरण कसे घडून आले सविस्तर चर्चा करा.
- क) मिश्र अर्थव्यवस्थेची सविस्तर माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11095

[Total No. of Pages : 2

[6465]-743

M.A. - II (SODL)

ENGLISH

ENG 05-II : INDIAN WRITING IN ENGLISH - II

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[5 × 2 = 10]

- a) Name the three nations admired by Balram in the novel.
- b) Who is the listener in the poem *Sit*?
- c) Mention the significant works of Arundhati Roy.
- d) List some of the translated works of Jayant Mahapatra.
- e) What does the Emerald tree symbolize in the play?
- f) Name the prominent plays written by Girish Karnad.

Q2) Write notes on any four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Briefly mention the setting of the play as described in the prologue of *Nagamandala*.
- b) Briefly mention the significance of the 'Rooster Coop' as used in the novel 'The White Tiger'.
- c) Prepare short biographical note on Don Moracs.
- d) Critically comment on 'forbidden love' exhibited in the novel *God of Small Things*.
- e) Write a short note on the preparation that the family made for Margaret Kochamma's and Sophie Mol's arrival.
- f) Discuss the animal imagery in the novel *The White Tiger*.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Briefly mention the rise and growth of modern Indian English poetry in India after independence.
- b) What is the significance of the oath episode in the play *Nagamandala*?
- c) What are the factors which instigate Balram to murder Ashok?
- d) Who does Baby Kochamma compare Sophie's beauty to?
- e) Describe the relationship of Rani and Appanna before the appearance of Naga.
- f) Summarize the poem *The Garden*.

Q4) Attempt any two of the following:

[2 × 10 = 20]

- a) Discuss the various elements of folk theatre which bound in *Nagamandala*.
- b) Critically comment on the title of the poem *The Sunshine Cat*.
- c) Elucidate Balram's journey from darkness to light as depicted in the novel.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11105

[Total No. of Pages : 2

[6465]-744
M.A. (SODL)
ENGLISH
ENG-06-II : Cultural Studies - II
(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) State Raymond Williams' three definitions of culture.
- b) Who wrote *Cultural Studies: Two Paradigms*?
- c) Define the concept of "signifier" and 'signified' in Barthes theory.
- d) Mention one way *Recasting Women* critiques colonial discourse.
- e) Name one Marathi novelist from the 1950-1975 period and a key work.
- f) Define "aesthetic experience" according to Patankar.

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Cultural materialism—Raymond Williams.
- b) The structuralist paradigm in Cultural Studies.
- c) Popular culture and myth—Roland Barthes.
- d) Historical narratives in *Recasting Women*.
- e) Literary techniques in the Marathi novel (1950–1975).
- f) Major issues in defining art and beauty—Patankar.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Discuss Williams differentiation between the lived culture and the recorded culture.
- b) Compare and contrast the two paradigms in Cultural Studies as discussed by Stuart Hall.
- c) Explain how myth transforms history into nature, according to Barthes.
- d) Critically analyse the feminist historiography approach in *Recasting Women*.
- e) Evaluate the contribution of Bhalchandra Nemade to the Marathi novel.
- f) Discuss Patankar's perspective on the universality and relativity of aesthetic values.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Evaluate the impact of colonialism on translation practices in India, as argued by Tejaswini Niranjana.
- b) Analyse how cricket in Bollywood films reflects social and political issues in India.
- c) Discuss how the selected texts in the syllabus help in understanding postcolonial cultural identity.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11109

[Total No. of Pages : 2

[6465]-745

M.A. (SODL)

ENGLISH

**ENG 07-II : Indian Literatures in English Translation-II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) What is the tone of Namdev Dhasal's poem?
- b) What is Dialect?
- c) Who translated the play *Tughlaq* in Assamese?
- d) Why does Tughlaq execute his stepmother?
- e) Who translated the book, *Karukku* in English?
- f) Write the names of any two prominent works by Girish Karnad.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Write a brief note on the themes of poem '*Daily Wages*'.
- b) Briefly discuss Draupadi as a strong woman as shown in the poem '*Draupadi*'
- c) Describe the character sketch of Devaki.
- d) What are the major themes of the novel, *Agnisakshi*.
- e) Write a short note on the literary career of Girish Karnad.
- f) How does Bama describe her village in *Karukku*.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) Write a brief note on Namdev Dhasal's poetry.
- b) Explain the role of woman characters in the novel, *Agnisakhsi*.
- c) Briefly discuss the ground reality of Dalit women depicted in *Karukku* by Bama.
- d) Give a brief character sketch of Muhammad bin Tughlaq.
- e) Why is the play *Tughlaq* considered as a political allegory?
- f) Summarise the plot of the play *Tughlaq*.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Describe the major characters of the play *Tughlaq*.
- b) Elaborate on man as a co-worker of God as mentioned in 'Man and God'
- c) Describe the major characters from the novel, *Agnisakhsi*.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11020

[Total No. of Pages : 2

[6465]-746

M.A. - II (SODL)

ENGLISH

ENG-08 - II : American Literature - II
(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What did Emerson say about the first edition of *Leaves of Grass*?
- b) Name some of the prominent early and mid-nineteenth poets.
- c) When and where was Abraham Lincoln assassinated?
- d) When was *The Death of the Hired Man* first published?
- e) Who wrote a six-volume biography of Abraham Lincoln?
- f) Who is Maureen Peal?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What was the source of inspiration for the novel for Morrison?
- b) Write a short note on Edward Albee's career.
- c) Write a short note on the symbols used in the poem *A Light Exists in Spring*.
- d) Write about the life and literary contribution of Emily Dickinson.
- e) Discuss the role of faith and divine guidance in *Prayer of Columbus*.
- f) Discuss the contrast between Warren's and Mary's views on responsibility and compassion.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write a short note on Pecola's character.
- b) Comment on the title of the play *Who's Afraid of Virginia Woolf?*
- c) Write a short note on Sylvia Plath's literary works.
- d) Write a short note on the ideas articulated in Chapter One of *Nature*.
- e) Explain how Whitman portrays Columbus's sense of fulfillment and regret in the poem
- f) What is the significance of the title *The Death of the Hired Man*.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Discuss the major themes of the play *Who's Afraid of Virginia Woolf?*
- b) Explain the plot of the novel *The bluest eye*
- c) Discuss in detail the poetic devices used in the poem *The Death of the Hired Man*.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11096

[Total No. of Pages : 4

[6465]-747

M.A. (SODL)

EDUCATION

**MAE-201-II : Professional Development of Teachers
(2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Write two areas that greatly required professional development.
- b) What qualifications are required for the post of principal?
- c) Write any two advantages of professional Development.
- d) What does 'DIKSHA' stand for?
- e) Explain the concept of Micro-Teaching.
- f) What is meant by In-service Education?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain Aspects of Teacher professionalism.
- b) Write need for In service Education.
- c) Write in brief about 'COURSERA'.
- d) Explain different methods used for Teacher evaluation.
- e) Explain in brief Western Teacher Education.
- f) Write need of student centered learning.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain barriers of Professional Development.
- b) Write in brief on 'SWAYAM'.
- c) Write Aims of Teacher Evaluation.
- d) Explain in brief Integrated Education.
- e) Differentiate Traditional Professional Development and Learner centered Professional Development.
- f) Explain types of professional development.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the concepts of Formative and summative Assessment. Write difference between formative and summative Assessment.
- b) Importance of In-service Education for Teachers.
- c) Explain characteristics of a four year Integrated program.

Total No. of Questions : 4]

PD-11096

[6465]-747

M.A. (SODL)

EDUCATION

MAE-201-II : Professional Development of Teachers

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [5 × 2 = 10]

- अ) व्यावसायिक विकास आवश्यक असणारे – दोन क्षेत्र लिहा.
- ब) प्राचार्य पदासाठी आवश्यक असणाऱ्या शैक्षणिक पात्रता कोणत्या आहेत?
- क) व्यावसायिक विकासाचे दोन फायदे लिहा.
- ड) 'DIKSHA' म्हणजे काय?
- इ) सूक्ष्म-अध्यापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. [4 × 5 = 20]

- अ) शिक्षक व्यावसायिकतेचे पैलू स्पष्ट करा.
- ब) सेवांतर्गत शिक्षणाची गरज लिहा.
- क) 'कोर्सेरा' बद्दल थोडक्यात लिहा.
- ड) शिक्षकांच्या कामगिरीच्या मूल्यमापनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- इ) पाश्चिमात्य शिक्षक शिक्षण थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) विद्यार्थी केंद्रित अध्ययनाची गरज लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) व्यावसायिक विकासातील अडथळे स्पष्ट करा.
- ब) 'स्वयम' बद्दल थोडक्यात लिहा.
- क) शिक्षक कार्यक्षमता मूल्यांकनाची उद्दिष्टे लिहा.
- ड) एकात्मिक शिक्षण थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) पारंपारिक व्यावसायिक विकास आणि विद्यार्थी केंद्रित व्यावसायिक विकास यांतील फरक लिहा.
- फ) व्यावसायिक विकासाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) आकारिक आणि साकारिक मूल्यमापनाच्या संकल्पना स्पष्ट करा. आकारिक आणि साकारिक मूल्यमापनातील फरक लिहा.
- ब) शिक्षकांसाठी सेवांतर्गत शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
- क) चारवर्षीय एकात्मिक शिक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11021

[Total No. of Pages : 4

[6465]-748

M.A. - II (SODL)

EDUCATION

**MAE202-II : Multicultural Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[5×2=10]

- a) What is diversity?
- b) Write down cultural problems in education.
- c) Write the nature of multicultural education.
- d) What is the challenges of gender fair teaching for educators?
- e) Why is the collaboration between parents and school important?
- f) What did the Kothari Commission suggest regarding education?

Q2) Write notes on any four of the following:

[4×5=20]

- a) Explain the international movement of multicultural education.
- b) Suggest activities for Linguistic diversity.
- c) Explain social inequality with examples.
- d) Give a brief description of the human relations approach for multicultural curriculum.
- e) Why is it critical to bridge home and school culture?
- f) What should the school social system work towards?

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following:

[4×5=20]

- a) Explain the impact of education on culture.
- b) Write the impact of globalization on education.
- c) Write any five points raised regarding multicultural education in the National Curriculum Framework (NCF) 2005.
- d) Discuss multicultural education from pedagogical perspective.
- e) Enumerate five attributes of schools with high achievements.
- f) Differentiate between general and culturally responsive classrooms.

Q4) Attempt any two of the following:

[2×10=20]

- a) Explain social class and educational inequality.
- b) Analyze the importance of promoting classroom participation.
- c) Discuss the recommendations of NEP 2020 about school structure and system.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PD11021

[6465]-748

M.A. - II (SODL)

EDUCATION

**MAE202-II : Multicultural Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester IV)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) बहुविविधता म्हणजे काय?
- ब) शिक्षणातील सांस्कृतिक समस्या लिहा.
- क) बहुसांस्कृतिक शिक्षणाचे स्वरूप लिहा.
- ड) लिंग समानतेसाठी शिक्षकांपुढे कोणती आव्हाने आहेत?
- इ) शाळा व विद्यार्थी पालक यांच्यातील सहयोगाचे महत्त्व लिहा.
- फ) कोठारी आयोगाने शिक्षणासंदर्भात काय सुचविले होते?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) बहुसांस्कृतिक शिक्षणाची अंतरराष्ट्रीय चळवळ स्पष्ट करा.
- ब) भाषिक विविधतेसाठी उपक्रम सूचवा.
- क) सामाजिक असमानता उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.
- ड) बहुसांस्कृतिक अभ्यासक्रमासाठी मानवी संबंध दृष्टिकोनाचे वर्णन थोडक्यात लिहा.
- इ) कुटुंब आणि शाळा संस्कृतीला एकत्र जोडणे का महत्वाचे आहे?
- फ) शालेय सामाजिक व्यवस्थेने कशासाठी काम करावे?

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) शिक्षणाचा संस्कृतीवर झालेला परिणाम लिहा.
- ब) जागतिकीकरणाचा शिक्षणावर झालेला परिणाम लिहा.
- क) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा (NCF) 2005 मध्ये बहुसांस्कृतिक शिक्षणासंदर्भात मांडलेले कोणतेही पाच मुद्दे लिहा.
- ड) अध्यापनशास्त्रीय दृष्टीकोनातून बहुसांस्कृतिक शिक्षणाची चर्चा करा.
- इ) उच्च यश संपादन करणाऱ्या शाळांचे पाच विशेष गुणधर्म लिहा.
- फ) सर्वसाधारण आणि सांस्कृतिक दृष्ट्या प्रतिसाद देणाऱ्या वर्ग खोल्यांमधील फरक लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) सामाजिक वर्ग आणि शैक्षणिक असमानता स्पष्ट करा.
- ब) वर्गातील सहभागाला प्रोत्साहन देण्याचे महत्व-विश्लेषण करा.
- क) शालेय रचना आणि व्यवस्थेबद्दल राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 च्या शिफारशींवर चर्चा करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11022

[6465]-749

M.A. -II (SODL)

EDUCATION

**MAE 203-II : Guidance and Counseling
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) Define guidance.
- b) Write any two types of guidance.
- c) Mention any two functions of counseling.
- d) What is client-centered therapy?
- e) Mention two characteristics of an effective counselor.
- f) What is job satisfaction?

Q2) Write notes on any four of the following.

[20]

- a) Principles of guidance
- b) Philosophical and psychological bases of guidance
- c) Process of guidance
- d) Techniques of guidance
- e) Rational emotive therapy
- f) Importance of follow-up services

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- a) Explain the nature and purposes of guidance.
- b) Discuss the influence of family and community on guidance.
- c) How can we identify maladjusted children?
- d) Explain the types of counseling.
- e) What are the responsibilities of school in placement services?
- f) Describe the need and sources of occupational information.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) Discuss various types of guidance with examples.
- b) Explain in detail the characteristics and principles of counseling.
- c) Elaborate on the importance and process of follow-up services.

Total No. of Questions : 4]

PD11022

[6465]-749

M.A. -II (SODL)

EDUCATION

MAE 203-II : Guidance and Counseling

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) मार्गदर्शन म्हणजे काय?
- ब) मार्गदर्शनाचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- क) समुपदेशनाच्या कोणत्याही दोन कार्याची नोंद करा.
- ड) क्लायंट-केंद्रित समुपदेशन म्हणजे काय?
- इ) प्रभावी समुपदेशकाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) नोकरी समाधान म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) मार्गदर्शनाची तत्वे
- ब) मार्गदर्शनाचे तात्त्विक आणि मानसशास्त्रीय आधार
- क) मार्गदर्शनाची प्रक्रिया
- ड) मार्गदर्शन तंत्रे
- इ) रेशनल इमोटिव्ह थेरपी
- फ) फॉलो-अप सेवेचे महत्त्व

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) मार्गदर्शनाचे स्वरूप व उद्देश स्पष्ट करा.
- ब) मार्गदर्शनावर कुटुंब व समाजाच्या प्रभावाचे विवेचन करा.
- क) गैरसमायोजित मुलांची ओळख कशी पटवायची?
- ड) समुपदेशनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) प्लेसमेंट सेवांमध्ये शाळेची जबाबदारी काय आहे?
- फ) व्यवसाय विषयक माहितीची गरज व स्रोत स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) विविध प्रकारचे मार्गदर्शन उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- ब) समुपदेशनाचे गुणधर्म व तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) फॉलो-अप सेवांची प्रक्रिया व महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11023

[Total No. of Pages : 4

[6465]-750

M.A. -II (SODL)

EDUCATION

**MAE 204-II: Environmental Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five of the following.

[5×2=10]

- a) Define Environmental Science.
- b) What is air pollution.
- c) Define Global Warming.
- d) What does a natural Ecosystem include?
- e) What do you mean by Environmental Ethics?
- f) Write any four Environmental problems.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Write a note on 'chipko movement'.
- b) Write a short note on 'water pollution'.
- c) Write a short note on - 'Forest Conservation Act 1980'.
- d) What are the renewable and non renewable resources? Explain it.
- e) What is 'Urban Sprawl'?
- f) How can you as an individual prevent environmental pollution?

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) Discuss the major causes and consequences of deforestation.
- b) Explain the need for Environmental Rights.
- c) Write the importance of solid waste management.
- d) Briefly describe the sources, effects and control of noise pollution.
- e) State the effects of 'Thermal Pollution'.
- f) What are the uses of forest? Explain it.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Explain the various types of disaster. How can they be controlled?
- b) Explain causes, effects and control measures of soil pollution.
- c) Define various human responsibility related to Environment protection.

Total No. of Questions : 4]

PD11023

[6465]-750

M.A. -II (SODL)

EDUCATION

MAE 204-II: Environmental Education

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) पर्यावरण विज्ञानाची व्याख्या लिहा.
- ब) हवा प्रदूषण म्हणजे काय?
- क) जागतिक तापमानाची व्याख्या लिहा.
- ड) नैसर्गिक परिसंस्थेत काय समाविष्ट आहे?
- इ) पर्यावरणीय नैतिकता म्हणजे काय?
- फ) कोणत्याही चार पर्यावरणीय समस्या लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) 'चिपको आंदोलन' टिप लिहा.
- ब) टिप लिहा - जल प्रदूषण.
- क) 'वन संवर्धन कायदा 1980' - टिप लिहा.
- ड) नवीकरणीय आणि नूतनीकरणीय संसाधने कोणती आहेत? ते स्पष्ट करा.
- इ) शहरी विस्तार म्हणजे काय? ते लिहा.
- फ) तुम्ही एक व्यक्ती म्हणून पर्यावरणीय प्रदूषण कसे रोखू शकता?

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4×5=20]

- अ) जंगलतोडीच्या कारणांची आणि परिणामांची चर्चा करा.
- ब) पर्यावरणीय अधिकाराची गरज स्पष्ट करा.
- क) घनकचरा व्यवस्थापनाचे महत्त्व लिहा.
- ड) ध्वनी प्रदूषणाचे स्रोत, परिणाम व नियंत्रण यांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- इ) औष्णिक प्रदूषणाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- फ) जंगलाचे उपयोग काय आहेत? ते स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) आपत्तीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. या आपत्तींना कसे नियंत्रित करता येईल?
- ब) जल प्रदूषणाची कारणे, परिणाम आणि उपाय स्पष्ट करा.
- क) पर्यावरण संरक्षणाशी संबंधित विविध मानवी जबाबदाऱ्या सविस्तर स्पष्ट करा.

[6465]-751

M.A. (Part - II) (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR-211-II : प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये - II

(2019 Pattern) (Semester - IV)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) माहितीपटाची व्याख्या लिहा.
- ब) पटकथा म्हणजे काय?
- क) इंस्टाग्राम म्हणजे काय?
- ड) लिंकडीन म्हणजे काय?
- इ) आकाशवाणी हे कोणत्या स्वरूपाचे माध्यम आहे?
- फ) संवादाची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) नवसमाज माध्यमांचे स्वरूप लिहा.
- ब) पटकथालेखकाला कोणत्या गोष्टींची माहिती असावी ते लिहा.
- क) फेसबुक: एक नवसमाजसंपर्कमाध्यम म्हणजे काय?
- ड) वेबिनार लेखन म्हणजे काय?
- इ) यू-ट्यूबचे महत्व लिहा.
- फ) टेलिग्राम म्हणजे काय?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) माहितीपटाचे स्वरूप लिहा.
- ब) संवाद लेखन म्हणजे काय ते थोडक्यात लिहा.
- क) वेबसाईटसाठी लेखन म्हणजे काय?
- ड) कार्पोरेट व्हिडिओ म्हणजे काय?
- इ) स्काईपची मूलभूत वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) दृकश्राव्य माध्यमांचे स्वरूप लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) साहित्य आणि पटकथा परस्पर संबंध लिहा.
- ब) माहितीपट व लघुपटाचे प्रकार सांगून स्पष्टीकरण द्या.
- क) नवसमाजमाध्यमांचे भाषा वैशिष्ट्ये लिहा.

[6465]-752
M.A. (Part - II) (SODL)
MARATHI (मराठी)
MAR-212-II : साहित्य संशोधन
(2019 Pattern) (Semester - IV)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) सर्वेक्षण पद्धतीचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- ब) लोकसाहित्याचा मुख्य हेतू कोणता आहे?
- क) संशोधनाची व्याख्या लिहा.
- ड) संशोधनाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा?
- इ) ऐतिहासिक अभ्यास पद्धतीची व्याख्या लिहा.
- फ) नाट्यरूपाचे संशोधन करताना कोणती दोन मुख्य अंगे लक्षात घ्यावी.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) उत्तम प्रतीचे संशोधन होण्यासाठी संशोधकाच्या अंगी कोणते गुण आवश्यक असतात? ते लिहा.
- ब) वाङ्मयीन संशोधनाची क्षेत्रे थोडक्यात लिहा.
- क) लोकसाहित्याच्या अभ्यास पद्धती विषयी माहिती लिहा.
- ड) साहित्य आणि मानसशास्त्र यांच्यातील संबंध विशद करा.
- इ) लेखकाचे जीवन व व्यक्तिमत्व – टिप लिहा.
- फ) संहिता संपादनाची अंगे थोडक्यात सांगा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) 'विसाव्या शतकात संशोधनाला विशेष महत्त्व आले.' याविषयी चर्चा करा.
- ब) कालखंडाच्या अभ्यासाचे फायदे थोडक्यात लिहा.
- क) साहित्य आणि संस्कृती यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
- ड) क्षेत्रीय संशोधन पद्धती - टिप लिहा.
- इ) संशोधन संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) सामाजिक संशोधनाची स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) संशोधनास आवश्यक असणारे टप्पे सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) साहित्यप्रकारानुसार संशोधन सोदाहरण स्पष्ट करा.
- क) संशोधनाच्या पायऱ्या सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11110

[Total No. of Pages : 2

[6465]-753

M.A. - II (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR-213-II : नेमलेल्या अर्वाचीन साहित्यकृतींचा अभ्यास-II
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) डॉ. अनिल अवचट यांच्या प्रवास वर्णनाचे नाव काय आहे?
- ब) डॉ. अनिल अवचट यांच्या चार प्रकाशित पुस्तकांची नावे लिहा.
- क) डॉ. रंगनाथ पठारे यांच्या कादंबरीचे नाव काय आहे?
- ड) डॉ. रंगनाथ पठारे यांनी लेखनास सुरुवात कोणत्या कालखंडात केली?
- इ) उत्तम कांबळे यांचा जन्म कुठे झाला?
- फ) वाट तुडवताना हे आत्मकथन कोणी लिहिले आहे?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) वाट तुडवताना या आत्मकथनाच्या आशय व अविष्कारातील वेगळेपण स्पष्ट करा.
- ब) डॉ. अनिल अवचट यांच्या प्रवास वर्णनाचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- क) अमेरिका या प्रवास वर्णनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) वाट तुडवताना या आत्मकथनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) दिवे गेलेले दिवस या कादंबरीतील उपरोधिकतेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- फ) दिवे गेलेले दिवस या कादंबरीच्या शीर्षकाची समर्पकता स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) अमेरिका या प्रवास वर्णनाची जन्मकथा लिहा.
- ब) अमेरिका या प्रवास वर्णनातील सामाजिक समस्या थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) वाट तुडवताना या आत्मकथनातील निवेदनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) वाट तुडवताना या आत्मकथनातील वातावरण निर्मितीचे वर्णन करा.
- इ) दिवे गेलेले दिवस या कादंबरीतील व्यक्तिरेखांचे रेखाटन करा.
- फ) दिवे गेलेले दिवस या कादंबरीचे आशयसूत्र स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) व्यसन ही एक सामाजिक समस्या कशी आहे, ते स्पष्ट करा.
- ब) वाट तुडवताना या आत्मकथनाचे भाषिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) दिवे गेलेले दिवस या कादंबरीच्या आधारे सामान्य माणसाची होणारी घुसमट सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11116

[Total No. of Pages : 2

[6465]-754

M.A. - II (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR-214-II : साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) साहित्याचे माध्यम कोणते?
- ब) साहित्यनिर्मितीचा गाभा कोणता असतो?
- क) बा.सी. मर्ढेकर यांच्या कवितेमधून कशाचे चित्रण आले आहे?
- ड) लेखक व वाचक यांच्या हृदय संवादाचे साधन कोणते?
- इ) समाज म्हणजे काय?
- फ) लेखकाकडे कोणते गुण असावे लागतात?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) साहित्य आणि समाज यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- ब) समाज, संस्कृती आणि साहित्यपरंपरा यांचे स्वरूप लिहा.
- क) साहित्याचे समाजशास्त्रीय स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) साहित्याच्या अभ्यासाचे विविध दृष्टीकोण सांगा.
- इ) समाज आणि लेखकाचे व्यक्तिमत्त्व यांचा परस्परसंबंध लिहा.
- फ) साहित्य निर्मितीवरील विविध चळवळींचा प्रभाव स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) समाजाचे साहित्यात कसे प्रतिबिंब उमटते ते सोदाहरण लिहा.
- ब) साहित्यातील आशय व अभिव्यक्ती यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- क) साहित्याच्या सामाजिक अभ्यासाची व्याप्ती लिहा.
- ड) साहित्यामधील जीवनमूल्ये आणि कलामूल्ये यांचा सहसंबंध लिहा.
- इ) लेखकाची मातृभाषा आणि साहित्य लेखन यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
- फ) साहित्यवाचन : मध्ययुगीन परंपरेचा सविस्तर आढावा घ्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) अर्वाचीन काळातील बदलत्या वाङ्मयीन अभिरूचीचा आढावा घ्या.
- ब) सामाजिक वाटचालीचे साहित्यावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- क) साहित्याचा समाजावर कोणता परिणाम होतो? सोदाहरण लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD-11098

[6465]-755

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

SK 201-II : BANABHATTASYA KADAMBARYA

MAHASHWETA VRUTTANTA

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

खालीलपैकी कोणतेही पाच सोडवा.

- कामपीडायां कः दिवङ्गतः ?
- महाश्वेतायाः पितुः नाम किम् ?
- कादम्बर्या पार्श्वनायिक का विद्यते ?
- तरलिका कस्याः सखी अस्ति ?
- चन्द्रापीडेन किं सरः दृष्टम् ?
- कपिञ्जलः कस्य मित्रम् अस्ति ?

Q2) Write notes on any four of the following.

[4 × 5 = 20]

खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

- Beauty of Mahasweta. महाश्वेतेचे सौंदर्य.
- Chandrapida's hospitality by Mahasveta. चंद्रापीडाचे महाश्वेतेद्वारे आतिथ्य.
- Role of Kapinjala. कापिंजालाची भूमिका.
- Shiva temple. शिव मंदिर.
- Achchhoda lake. अच्छोद सरोवर.
- Taralika. तरलिका.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4 × 5 = 20]

खालीलपैकी कोणत्याही चारांची उत्तरे लिहा.

- a) Translate into English / Marathi. इंग्रजी / मराठी अनुवाद करा.
अहो निष्फलमपि मे तुरङ्गमुखमिथुनानुसरणमेतदालोक्यतः सरः सफलतामुपगतम् । अद्य परिसमाप्तमीक्षणयुगलस्य द्रष्टव्यदर्शनफलम्, आलोकितः खलु रमणीयानामन्तः, दृष्ट आह्लादनीयानामवधिः, वीक्षिता मनोहराणां सीमान्तलेखा, प्रत्यक्षीकृता प्रीतिजननानां परिसमाप्तिः, विलोकिता दर्शनीयानामवसानभूमिः । इदमुत्पाद्य सरः सलिलममृतरसमुत्पादयता वेधसा पुनरुक्ततामिव नीता स्वसृष्टिः ।
- b) Translate into English / Marathi. इंग्रजी / मराठी अनुवाद करा.
अपरिमितगन्धर्वबलपरिवारस्य तस्यापि स एव गिरिधिवासः । यत्तु तत्सोममयूखसंभूतानामप्सरसां कुलम्, तस्मात्किरणजालानुसारगलितेन सकलेनेव रजनिकरकलाकलापलावण्येन निर्मिता त्रिभुवननयनाभिरामा भगवती द्वितीयेव गौरी गौरीति नाम्ना हिमकरकिरणावदातवर्णा कन्यका प्रसूता । तां च द्वितीयगन्धर्वकुलाधिपतिर्हसः प्रणयिनीमकरोत् ।
- c) Translate into English / Marathi. इंग्रजी / मराठी अनुवाद करा.
तेन च कर्णावतंसीकृतां कृत्तिकातारास्तबकानुकारिणीमदृष्टपूर्वीं कुसुममञ्जरीमद्राक्षम् । अस्याः परिभूतान्यकुसुमामोदो नन्वयं परिमल इति मनसा निश्चित्य तं तपोधनयुवानमीक्षमाणाहमचिन्तयम् – “अहो रूपातिशयनिष्पादनोपकरणकोशस्याक्षीणता विधातुः । यत्त्रिभुवनाद्भुतरूपसंभारं भगवन्तं कुसुमायुधमुत्पाद्य, तदाकारातिरिक्तरूपराशिरयमपरो मुनिमायामयो मकरकेतुरुत्पादितः” ।
- d) Explain with reference to context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
क्षुद्रजनक्षुण्ण एष मार्गः । धैर्यधना हिं साधवः ।
- e) Explain with reference to context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
भगवन्, किमभिधानः ? कस्य चायं तपोधनयुवा ?
- f) Explain with reference to context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
न ह्यल्पीयसा शोककारणेन क्षेत्रीक्रियन्ते एवंविधा मूर्तयः ।

Q4) Attempt any two of the following.

[2 × 10 = 20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

- a) Write an essay on the style of Bana. बाणाच्या शैलीवर निबंध लिहा.
- b) Critically appreciate the Mahashwetadarshanam as depicted by Bana. बाणाने चित्रित केलेल्या ‘महाश्वेतादर्शनम्’ या भागाचे मार्मिक रसग्रहण करा.
- c) Charactersketch of the Chandrapida in Mahashwetavrutanta. महाश्वेता वृत्तांतातील चंद्रापीडाचे स्वाभावचित्र रेखाटा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD-11099

[6465]-756

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

SK-202-II : LOUGAKSHIBHASKARSYA

ARTHASANGRAHA

लौगाक्षिभास्करस्य अर्थसङ्ग्रहः

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य .

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील बाजूला दिलेले अंक हे गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- प्रयोगप्राशुभाव-बोधकः कः विधिः?
- 'पञ्च पञ्च नखाः भक्ष्याः' इत्यत्र का विधिः?
- किं नाम 'धर्मविचारशास्त्रम्'?
- धर्मस्य लक्षणं किम्?
- अज्ञातार्थज्ञापकः किम्?
- विनियोगविधेः व्याख्यां लिखत?

Q2) Write notes on any four of the following.

[4 × 5 = 20]

टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- आरादुपकारकाणि
- मंत्रलक्षणम्
- श्रौतीपरिसंख्या
- वाक्यभेददोषः
- उपसंहार
- अपूर्वम्

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4 × 5 = 20]

कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- वेदप्रतिपाद्यः प्रयोजनवत् अर्थो धर्मः । – Explain with context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- भावनानाम भवितुर्भवानुकूलो भावयितुर्व्यापारविशेषः । – Explain with context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- यत्र तु उभयम् अप्राप्तं तत्र विशिष्टं विधत्ते । – Explain with context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- यत्र न सर्वाङ्गोपदेशः सा विकृतिः । – Explain with context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- प्राशस्त्यनिन्दान्यतरपरं वाक्यमर्थवादः । – Explain with context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- स्थानं नाम उपस्थितिः। – Explain with context. ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

Q4) Answer any two of the following.

[2 × 10 = 20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा.

- Write detailed information about ‘अर्थसंग्रह’.
अर्थसंग्रह ग्रंथाविषयी’ सविस्तर माहिती लिहा.
- Write an essay on ‘अधिकार विधि’.
‘अधिकार विधि’ यावर निबंध लिहा.
- Explain the nature of ‘प्रधान, गुण and विशिष्टविधी’.
‘प्रधान, गुण व विशिष्टविधींचे’ स्वरूप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD-11111

[6465]-757

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

SK 203-II : Sahityashastrasya Parichaya

साहित्यशास्त्रस्य परिचय

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना: सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

i) Fill in blank एवं हि सर्वभावानां भावः महानिह ॥

गाळलेली जागा भरा – एवं हि सर्वभावानां भावः महानिह ॥

ii) Who is the author of नाट्यशास्त्र?

नाट्यशास्त्राचा रचयिता कोण?

iii) Who is the promoter of ध्वनिसंप्रदाय?

ध्वनिसंप्रदायाचा प्रवर्तक कोण?

iv) Who is the promoter of 'रीती' संप्रदाय?

रीती संप्रदायाचा प्रवर्तक कोण?

v) How many types of काव्य are there and which are they?

काव्याचे किती प्रकार आहेत व कोणते?

vi) Who is the author of वक्रोक्तीजीवित?

वक्रोक्तीजीविताचा कर्ता कोण?

P.T.O.

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- i) कुन्तकः
- ii) काव्याङ्गानि
- iii) औचित्यविचारः
- iv) भामहः
- v) साहित्यशास्त्रम्
- vi) विभावः

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- i) Explain पर्यायोक्त अलंकार according to आनंदवर्धन.
आनंदवर्धनाच्या मतानुसार पर्यायोक्त-अलंकार स्पष्ट करा.
- ii) Explain the concept of Vakrokti as expounded in Sanskrit Poetics.
सांस्कृत साहित्यशास्त्रात विशद केल्यानुसार वक्रोक्ति संकल्पना स्पष्ट करा.
- iii) Explain the concept काव्यविशेष according to वामन.
वामनाच्या मतानुसार काव्यविशेष संकल्पना स्पष्ट करा.
- iv) Explain the concept of 'वैदर्भी - रितिः ।'
संकल्पना स्पष्ट करा - 'वैदर्भी - रितिः ।'
- v) Explain यमक अलंकार according to भामह.
भामहाच्या मतानुसार यमक अलंकार स्पष्ट करा.
- vi) Explain the Rasa-sutra of sage Bharata as expounded by Abhinavagupta in short.
भरतीमुनींच्या रससूत्राचे अभिनवगुप्त यांच्या म्हणण्यानुसार थोडक्यात विवेचन करा.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- i) Critically appreciate तृतीय - अध्याय of शरीराधिकरण from काव्यालंकारसूत्र.
काव्यालंकारसूत्राच्या शरीराधिकरणातील तृतीय अध्यायाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.
- ii) Critically appreciate काव्यालंकारसूत्राऽ द्वितीय अध्याय of शरीराधिकरण.
काव्यालंकारसूत्राच्या शरीराधिकरण नामक द्वितीय अध्यायाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.
- iii) Explain ध्वनि according to आनंदवर्धन.
आनंदवर्धनाच्या मतानुसार ध्वनि स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11117

[Total No. of Pages : 2

[6465]-758

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

SK204 - II : पुराभिलेखशास्त्रम्

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

Q1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

Attempt any five of the following.

a) लेखनसाहित्यातील कागद

Paper used as a writing material

b) ब्यूहलर यांनी भारतीय लिपींवर लिहिलेल्या पुस्तकाचे नांव काय?

What is the name of the book written by Biihler on Indian scripts?

c) ब्राह्मी लिपीचा उगम कोणत्या लिपीपासून मानला जातो?

From which script is the ब्राह्मी script believed to have originated?

d) छायास्तंभ म्हणजे काय?

What is छायास्तंभ?

e) प्राचीन लेखांतून आकाश या शब्दाची योजना कोणता अंक दाखविण्यासाठी केली आहे?

In ancient texts, the word “आकाश” is designed to represent which number?

f) पुराभिलेख म्हणजे काय?

What do we mean by Archives?

Q2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

Write notes on any four of the following.

a) सम्राट अशोकाच्या शिलालेखांतील भाषा.

Languages in inscriptions of the King Ashok.

b) नाणेघाटाच्या गुफांचे वैशिष्ट्य.

Features of नाणेघाट caves.

c) इतिहासाच्या अभ्यासाचे साधन म्हणून शिलालेख हा विषय स्पष्ट करा.

Explain the topic of inscriptions as a tool for the study of history.

P.T.O.

- d) सम्राट अशोकाचा निगलीसागर येथील स्तंभलेख.
Emperor Ashoka's inscription at Nigalisagar.
- e) भारतीय लिपीची प्राचीनता दर्शविणारे लिखित पुरावे.
Written evidence showing the antiquity of the Indian script.
- f) ताम्रपट आणि मुद्रा या इतिहास अभ्यासासाठी उपयुक्त आहेत, या विधानाची चर्चा करा.
Discuss the statement that copperplates and coins are useful for the study of history.

Q3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

Answer any four of the following.

- a) यशोवर्मन् राजाचा मंदसोर येथील शिलालेख.
Epigraph of the King Yashovarman at Mandasor
- b) पुराभिलेखातील भाषा आणि तिची वैशिष्ट्ये.
Language in archival records and its features.
- c) शारदा लिपीची माहिती द्या.
Give information about the शारदा script.
- d) पुराभिलेखांतील सामुग्रीतून दिसून येणारा कालगणना विचार.
Chronology reflected in archaeological records.
- e) पुराभिलेखशास्त्र अभ्यासाचा इतिहास स्पष्ट करा.
Explain the history of the study of पुराभिलेखशास्त्र.
- f) नागरी लिपीवर निबंध लिहा.
Write an essay on नागरी script.

Q4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

Attempt any two of the following.

- a) सातवाहन सम्राट वासिष्ठीपुत्र पुलुमावि याचा नासिक येथील शिलालेख.
Nashik inscription of सातवाहन सम्राट वासिष्ठीपुत्र पुलुमावि.
- b) पुराभिलेखशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्त्व विशद करा.
Explain the importance of the study of पुराभिलेखशास्त्र.
- c) गुप्तसम्राट समुद्रगुप्त याचा प्रयागराजचा (इलाहाबादचा) स्तंभलेख.
Inscription of the Gupta Emperor समुद्रगुप्त from Prayagaraj (Allahabad).

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11101

[Total No. of Pages : 4

[6465]-759

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

PHI-211-II : Indian Philosophies of Life

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following:

[5 × 2 = 10]

- a) What is mean by Preyasa.
- b) State the meaning of the Dharma concept.
- c) State the meaning of the 'Rata'.
- d) What is mean by Nirvana.
- e) What is mean by Triratna.
- f) State any one definition of Indian philosophy.

Q2) Write notes on any four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Elaborate nature of Indian philosophies of life.
- b) What are the importance of Dharma Purushartha.
- c) Critically discuss concept of 'Bandha' and 'Moksha'.
- d) What is mean by Arya-satya? How many they are?
- e) Analyse the concept of suffering according to Budha.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write historical development of Indian philosophies.
- b) Elaborately discuss approach of Moksha-centric purushartha.
- c) Explain Buddhist concept of Brahmavihara.
- d) Elaborate Patanjali's theory of 'Yama' and 'Niyama'.
- e) What is Indian tradition of videhamukti.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) What types of vratas constructed by Jaina for Shramanas.
- b) Explain fully Jaina's concept of Triratna.
- c) Explain the term Dharma with its various kinds.
- d) What are various cult of Indian philosophies shortly Explain.

Total No. of Questions : 4]

PD-11101

[6465]-759
M.A. (SODL)
PHILOSOPHY
PHI-211-II : Indian Philosophies of Life
(2019 Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 2 = 10]

- अ) 'प्रेयस' म्हणजे काय?
- ब) 'धर्म' संकल्पनेचा अर्थ सांगा.
- क) 'ऋत' संकल्पनेचा अर्थ सांगा.
- ड) 'निर्वाण' म्हणजे काय?
- इ) 'त्रिरत्न' म्हणजे काय?
- फ) भारतीय तत्त्वज्ञानाची कोणतीही एक व्याख्या सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) भारतीय जीवन विषय चिंतनशीलतेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) धर्म पुरुषार्थाचे महत्त्व काय आहे?
- क) 'बंध' आणि 'मोक्ष' संकल्पनाची चिकित्सक चर्चा करा.
- ड) 'आर्यसत्य' म्हणजे काय? ते किती आहेत?
- इ) बौद्ध दर्शनाला अनसरूण दुःख समस्येचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) भारतीय तत्त्वज्ञानाची ऐतिहासिक वाटचाल लिहा.
- ब) मोक्ष केंद्रित पुरुषार्थाची सविस्तर चर्चा करा.
- क) बुद्धांची ब्रह्मविहार संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) पतंजली ऋषिंचा 'यम' आणि 'नियम' सिद्धांत सांगा.
- इ) 'विदेहमुक्ती' ही भारतीय परंपरा काय आहे.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[2 × 10 = 20]

- अ) जैन दर्शनाने श्रावकांसाठी कोणत्या प्रकारची व्रते सांगितली आहेत? स्पष्ट करा.
- ब) जैन दर्शनातील त्रिरत्न (Triratna) संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) धर्म ही संकल्पना तिच्या विविध प्रकारांसह स्पष्ट करा.
- ड) भारतीय तत्त्वज्ञानातील वेगवेगळे विचार प्रवाह थोडक्यात सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11104

[Total No. of Pages : 4

[6465]-760

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

PHI 212-II : Modern Indian Thinkers

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

- a) What is mean by colonialism?
- b) State the definition of modernity.
- c) State the M.Iqbal's concept of soul.
- d) State the M. N. Roy's Radical Humanism.
- e) Elaborate the reformation of modern Nation.
- f) State the Rabindranath Tagore's human religion.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) State the historic origion of modern India.
- b) Elaborate the Shri Aurobindo's concept of spirituality.
- c) Explain the B.R. Ambedkar's concept of Social democracy.
- d) Write a analysis of J. Krishnamurti Self concept.
- e) State the M. K. Gandhiji's concept of Sarvodaya.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Elaborate the identify of modern Nation's approach.
- b) Discuss Jyotiba Phule's criticism on caste.
- c) Write the Rabindranath Tagore's thoughts of education.
- d) Explain the M.K. Gandhiji's criticism of modernity.
- e) State the Shri Aurobindo's concept of spirituality.

Q4) Attempt any two of the following.

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the marxism of M. N. Roy.
- b) State the S. Radhakrishnan's approach about life.
- c) Explain the Shri Arvind's thoughts about mind and supermind.
- d) Discuss the Swami Vivekannada's Practical Vedanta.

Total No. of Questions : 4]

PD-11104

[6465]-760

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

PHI 212-II : Modern Indian Thinkers

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[5 × 2 = 10]

- अ) वसाहतवाद म्हणजे काय ?
- ब) आधुनिकतेची व्याख्या सांगा.
- क) एम. इकबालयांची आत्म संकल्पना सांगा.
- ड) एम. एन. रॉय यांचा मूलगामी मानवतावाद सांगा.
- इ) आधुनिक राष्ट्राचा सुधारणावाद विशद करा.
- फ) रविंद्रनाथ टागोरांचा मानव धर्म सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) आधुनिक भारताची ऐतिहासिक उत्पत्ती सांगा.
- ब) श्री अरविंद यांची अध्यात्म संकल्पना विशद करा.
- क) बी. आर. आंबेडकरांची सामाजिक लोकशाही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) जे. कृष्णमूर्ती यांचे 'स्व' संकल्पनेचे विश्लेषण लिहा.
- इ) एम. के. गांधींची सर्वोदय संकल्पना सांगा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) आधुनिक राष्ट्राच्या ओळखीचे दृष्टिकोन विशद करा.
- ब) ज्योतिबा फुले यांच्या जातीमीमांसेवर चर्चा करा.
- क) रविंद्रनाथ टागोर यांचे शिक्षण विचार लिहा.
- ड) एम. के. गांधीजींच्या आधुनिकतेची चिकित्सा करा.
- इ) श्री. अरविंद्र यांची अध्यात्मवाद संकल्पना सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[2 × 10 = 20]

- अ) एम. एन. रॉय यांचा मार्क्सवाद सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) एस. राधाकृष्णन यांचा जीवन विषयक दृष्टिकोन सांगा.
- क) श्री. अरविंद यांचे मन आणि अतिमानस विचार स्पष्ट करा.
- ड) स्वामी विवेकानंद यांच्या व्यवहारीक वेदांताची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11112

[Total No. of Pages : 4

[6465]-761
M.A. (SODL)
PHILOSOPHY
PHI 213-I : Yoga
(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) What is Pranayama (breath control) of Yoga?
- b) State the numbers and names of the Klesa.
- c) What is the meaning of 'Citta' according to Yoga?
- d) What is Samadhi (absorption of enlightenment) in Yoga?
- e) State the types of Yoga.
- f) What is Pratyahara (sense withdrawal)?

Q2) Write notes on any four of the following :

[20]

- a) Briefly explain Buddhist Yoga.
- b) Explain cittavrittis of Yoga.
- c) According to Yoga, What is the meaning of 'Abhyasa'?
- d) Explain Hanopaya of Yoga.
- e) Briefly explain the 'Kriyayoga'.
- f) What is Vairagyai in Yoga?

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Briefly explain the relation between Yoga and modern Psychology.
- b) What is cittabhumi? Explain.
- c) Explain the concept of 'Chittavrittinirodha' of Yoga.
- d) Explain Asanpradnyat samadhi.
- e) Briefly explain the concept of Esavara of Yoga.
- f) What is Abhyasa in Yoga? Explain.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Write an essay on 'Dhyana (meditation)' of Yoga.
- b) Explain the different objects of meditation.
- c) Write your own views on Yoga as a therapy.

Total No. of Questions : 4]

PD-11112

[6465]-761
M.A. (SODL)
PHILOSOPHY
PHI 213-I : Yoga
(2019 Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. **[10]**

- अ) योगाचा प्राणायाम म्हणजे काय?
- ब) क्लेशाची संख्या आणि नावे सांगा.
- क) योगानुसार 'चित्त'चा अर्थ काय आहे?
- ड) योगाची समाधी म्हणजे काय?
- इ) योगाचे प्रकार सांगा.
- फ) प्रत्याहार म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. **[20]**

- अ) बौद्ध योगाचे थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.
- ब) योग दर्शनातील चित्तवृत्ती स्पष्ट करा.
- क) योगाच्या मते 'अभ्यास' चा अर्थ काय आहे?
- ड) योग दर्शनातील हनोपाय स्पष्ट करा.
- इ) 'क्रियायोग' थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) योग दर्शनातील वैराग्य म्हणजे काय?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) योग आणि आधुनिक मानसशास्त्र यांच्यातील संबंध थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) चित्ताभूमी म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- क) योग दर्शनातील 'चित्तवृत्तिनिरोध' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) आसनप्रज्ञात समधी स्पष्ट करा.
- इ) योग दर्शनातील ईश्वराची संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) योग दर्शनातील अभ्यास म्हणजे काय? स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) योगा दर्शनातील 'ध्यान' वर एक निबंध लिहा.
- ब) ध्यानाचे वेगवेगळे घटक स्पष्ट करा.
- क) योग हे एक उपचार म्हणून कसा वापरला जातो याबद्दल तुमचे स्वतःचे विचार लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11119

[Total No. of Pages : 4

[6465]-762

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

PHI 214-II : D.R. Babasaheb Ambedkar
(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) What is Marxism?
- b) Names of varna from varna system.
- c) State the concept of utility.
- d) In whom was the Poona pact concluded?
- e) What is the meaning of 'Dhamma' according to Ambedkar?
- f) Write Ambedkar's concept of social justice.

Q2) Write notes on any four of the following :

[20]

- a) Concept of democracy
- b) Ambedkar's philosophy of religion.
- c) Varna
- d) Social Justice
- e) Dhamma
- f) Religion

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[20]

- a) What are the objectives of the Constitution according to Ambedkar?
- b) Discuss the philosophy of religion.
- c) Explain Ambedkar's philosophy of religion.
- d) Elaborate Gandhiji's views on varna and caste?
- e) Discuss the controversy between Ambedkar and Gandhi.
- f) Explain Ambedkar's thoughts on the values like liberty, equality and fraternity.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Explain Ambedkar's formulation of the Four Noble Truths of Buddhist philosophy.
- b) Write in detail on Ambedkar's concept of ideal society.
- c) Explain the philosophy of the Poona pact.

Total No. of Questions : 4]

PD-11119

[6465]-762

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

PHI 214-II : D.R. Babasaheb Ambedkar

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) मार्क्सवाद म्हणजे काय?
- ब) वर्ग व्यवस्थेमधील वर्णांची नावे सांगा.
- क) उपयुक्ततावाद संकल्पना सांगा?
- ड) पुणे करार कोणामध्ये झाला होता?
- इ) आंबेडकरांच्या मते 'धम्म' चा अर्थ काय आहे?
- फ) आंबेडकरांची सामाजिक न्यायाची संकल्पना लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. [20]

- अ) लोकशाहीची संकल्पना
- ब) आंबेडकरांचे धर्माचे तत्त्वज्ञान
- क) वर्ण
- ड) सामाजिक न्याय
- इ) धम्म
- फ) धर्म

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) आंबेडकरांच्या मतानुसार राज्यघटनेची उद्दिष्टे कोणती?
- ब) धर्माच्या तत्वज्ञानाची चर्चा करा.
- क) आंबेडकरांनी केलेले धर्माचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
- ड) गांधीजींचे वर्ण व जाती विषयीचे विचार विशद करा.
- इ) आंबेडकर आणि गांधी यांच्यामधील वादाची चर्चा करा.
- फ) आंबेडकरांचे स्वातंत्र्य, समता व बंधुता या मूल्यांविषयीचे चिंतन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) बौद्ध दर्शनातील चा आर्यसत्याची आंबेडकरांनी केलेली मांडणी स्पष्ट करा.
- ब) आंबेडकरांना अभिप्रेत असणाऱ्या आदर्श समाजाची संकल्पना सविस्तर लिहा.
- क) पुणे कराराचे तात्विक विवेचन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11025

[6465]-763

M.A. (Part-II) (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS 211-II : Fundamentals of Political Theory

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) In which book did John Rawls present the concept of Justice?
- b) Write the names of the Social Contract Theorists.
- c) Write Abraham Lincoln's definition of Democracy.
- d) Who wrote the book 'On Liberty'?
- e) Write Sabine's definition of Political Theory.
- f) Who declared that Political Theory was dead?

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Charismatic Authority
- b) John Locke's concept of Human Nature
- c) Rousseau's State of Nature
- d) Positivism
- e) Positive Liberty
- f) Fraternity

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following questions.

[4×5=20]

- a) Write the characteristics of the Right.
- b) State the different types of Power.
- c) Explain the characteristics of Democracy.
- d) State the characteristics of Modern Political Theory.
- e) Explain the obstacles in establishing Equality.
- f) State the types of Justice.

Q4) Attempt any two of the following questions.

[2×10=20]

- a) Explain the different theories of Rights.
- b) Explain the divine theory of the state.
- c) Explain the features of representative democracy and discuss its merits and demerits.

Total No. of Questions : 4]

PD11025

[6465]-763

M.A. (Part-II) (SODL)

POLITICAL SCIENCE

**PS 211-II : Fundamentals of Political Theory
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) जॉन रॉल्स यांनी न्यायाची संकल्पना कोणत्या ग्रंथात मांडली?
- ब) सामाजिक करार सिद्धांतकाराची नावे लिहा.
- क) अब्राहम लिंकन यांची लोकशाहीची व्याख्या लिहा.
- ड) 'ऑन लिबर्टी' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
- इ) सबार्डिन यांची राजकीय सिद्धांताची व्याख्या लिहा.
- फ) राजकीय सिद्धांत मृत्यू पावले आहेत अशी घोषणा कोणी केली?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) दिव्यवलायांकीत अधिसत्ता
- ब) जॉन लॉकची मानवी स्वभावाची संकल्पना
- क) रुसोची निसर्गावस्था
- ड) प्रत्यक्षार्थवाद
- इ) सकारात्मक स्वातंत्र्य
- फ) बंधुता

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) हक्काचे वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) सत्तेचे विविध प्रकार सांगा.
- क) लोकशाहीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) आधुनिक राजकीय सिद्धांताची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) समता प्रस्थापनेतील अडथळे स्पष्ट करा.
- फ) न्यायाचे प्रकार सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) हक्कविषयक विविध सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) राज्य निर्मितीचा दैवी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) प्रातिनिधिक लोकशाहीची वैशिष्ट्ये सांगून गुण-दोषाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11103

[Total No. of Pages : 4

[6465]-764

M.A. (Part - II) (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS-212-II : Political Process in India

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of seven from the following:

[5 × 2 = 10]

- a) What is the Regional Parties?
- b) What is a political process?
- c) State the qualifications of the Governor.
- d) In which state started The Tebhaga Movement.
- e) How many subjects included the state list.
- f) State the types of elections of India.

Q2) Attempt any four short note :

[4 × 5 = 20]

- a) Indian National Congress.
- b) Niti Aayog.
- c) Central-State Relation.
- d) Emergency Provision.
- e) Religion.
- f) Peasant Movement.

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the function of Finance Commission.
- b) Analyze a one dominance Party System in India.
- c) Explain the reasons for the demand for autonomy of the state.
- d) Write a note on the Shiv Sena party.
- e) Explain the characteristics of the politics of the Coalition.
- f) Discuss the Naxalite movement.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the politics of the coalition in detail.
- b) Explain the powers and Functions of the Governor.
- c) Analyze the Caste System in India.

Total No. of Questions : 4]

PD-11103

[6465]-764
M.A. (Part - II) (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS-212-II : Political Process in India
(2019 Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी सात प्रश्ना कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 2 = 10]

- अ) प्रादेशिक पक्ष म्हणजे काय?
- ब) राजकीय प्रक्रिया म्हणजे काय?
- क) राज्यपालाची पात्रता सांगा.
- ड) तेभागा चळवळ कोणत्या राज्यात सुरु झाली.
- इ) राज्यसूचीमध्ये किती विषयांचा समावेश आहे.
- फ) भारतातील निवडणुकांचे प्रकार सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी सहा प्रश्नां कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस
- ब) नीती आयोग
- क) केंद्र राज्य संबंध
- ड) आणीबाणी तरतूद
- इ) धर्म
- फ) शेतकरी चळवळ

प्रश्न 3) खालीलपैकी सहा प्रश्नां कोणत्याही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) वित्तीय आयोगाचे कार्य स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील एक पक्षीय वर्चस्वाच्या पद्धतीचे विश्लेषण करा.
- क) घटक राज्याच्या स्वायत्ततेच्या मागणीची कारणे विशद करा.
- ड) शिवसेना पक्षावर टीप लिहा.
- इ) आघाड्यांच्या राजकारणाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) नक्षलवादी चळवळीवर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) आघाड्यांच्या राजकारणाचे सविस्तर विश्लेषण करा.
- ब) राज्यपालाची अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- क) भारतातील जातीव्यवस्थेचे विश्लेषण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11026

[Total No. of Pages : 4

[6465]-765

M.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS-213-II - Politics and Society

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following questions in 25 to 30 words each. **[10]**

- a) Explain the concept of caste.
- b) What is a class?
- c) What is Market-Oriented Theory?
- d) Explain the definition of Corruption given by the World Bank.
- e) How many types of rights are included in the Indian Constitution?
- f) Who introduced the concept of Imagined communities?

Q2) Write Short Notes. (Any 4) **[20]**

- a) Community - Relevance
- b) Importance of Nationalism
- c) Function of State
- d) Civil Society
- e) National Identity
- f) Civil Rights

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following questions in 100 words each. **[20]**

- a) Explain the concept of 'culture' by giving its definition.
- b) Explain the influence of caste on voting behavior.
- c) Explain the analogy between ethnicity and gender.
- d) Write the importance 'Silent Valley Movement'.
- e) Explain Laxmanshastri Joshi's analysis of caste.
- f) Explain the World universal declaration of Human Rights.

Q4) Answer any two of the following question in detail. **[20]**

- a) The concept of Social Class-explain its relevance in 21st Century.
- b) Explain the relationship between the difference types of nationalism.
- c) Discuss the fundamental rights in the Indian Constitution.

Total No. of Questions : 4]

PD-11026

[6465]-765
M.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS-213-II - Politics and Society
(2019 Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 25 ते 30 शब्दांत लिहा. **[10]**

- अ) जात संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) वर्ग म्हणजे काय?
- क) बाजार अभिमुख सिद्धांत म्हणजे काय?
- ड) वर्ल्ड बँकेने केलेली भ्रष्टाचाराची व्याख्या लिहा.
- इ) भारतीय संविधानात किती प्रकारचे हक्क समाविष्ट केले आहेत?
- फ) इमॅजिनेटेड कम्युनिटिज ही संकल्पना कोणी मांडली?

प्रश्न 2) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

- अ) समुदाय प्रासंगिकता
- ब) राष्ट्रवादाचे महत्व
- क) राज्यसंस्थेची कार्ये
- ड) नागरी समाज
- इ) राष्ट्रीय अस्थिरता
- फ) नागरी हक्क

प्रश्न 3) खालीलपैकी चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) 'संस्कृती' संकल्पनेची व्याख्या सांगून उगम स्पष्ट करा.
- ब) मतदानाच्या वर्तनावर जातीचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- क) वांशिकता आणि लिंगभाव साधर्म्य स्पष्ट करा.
- ड) 'सायलेंट व्हॅली' चळवळीचे महत्व लिहा.
- इ) लक्ष्मण शास्त्री जोशी यांचे जातीविषयक विश्लेषण स्पष्ट करा.
- फ) मानवी हक्कांचा वैश्विक जाहिरनामा स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) सामाजिक वर्गाची संकल्पना-21 व्या शतकातील प्रासंगिकता स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रवादाचे विविध प्रकार सांगून त्यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- क) भारतीय राज्यघटनेतील मूलभूत हक्कांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11027

[6465]-766

[Total No. of Pages : 4

M.A. - II (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS 214-II: Election Studies
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) What is a person who studies elections and voting statistics called?
- b) Write the full form of CSDS, the institution that studies elections.
- c) In which year was the second general national election held in India?
- d) State how many general elections were held in India during the 1990s and in which years.
- e) In which year was the voting age in India lowered from 21 to 18 years?
- f) In which general election was the electronic voting machine used for the first time in India?

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Mid-term election
- b) 2014 Lok Sabha election
- c) Exit poll
- d) Rising election expenditure
- e) Role of the media in Democracy
- f) Paid News

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following questions.

[4×5=20]

- a) What is mean by Code of Conduct?
- b) Write the features of the first Lok Sabha election of 1952?
- c) What is mean by Pre-Poll and Post-Poll?
- d) What is the survey method?
- e) Explain the features of the field study method.
- f) Discuss the influence of caste, religion and money on voter's electoral behavior.

Q4) Attempt any two of the following questions.

[2×10=20]

- a) Explain the three main stages of the National Election Study conducted by CSDS-Lokniti.
- b) Briefly review the interrelationship between politics and social media during Prime Minister Narendra Modi's tenure.
- c) Discuss in detail the two features of the Indian electoral system-universal adult franchise and secret ballot.

Total No. of Questions : 4]

PD11027

[6465]-766

M.A. - II (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS 214-II: Election Studies

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) निवडणुका आणि मतदान आकडेवारीचा अभ्यास करणाऱ्या व्यक्तीस काय म्हणतात?
- ब) CSDS या निवडणूक अभ्यास करणाऱ्या संस्थेचे पूर्णरूप लिहा.
- क) भारतात दुसरी सार्वत्रिक राष्ट्रीय निवडणूक कोणत्या साली झाली?
- ड) भारतात 1990 च्या दशकात किती आणि कोणत्या वर्षी सार्वत्रिक निवडणुका पार पडल्या ते सांगा?
- इ) भारतात कोणत्या साली मतदाराचे वय 21 वर्षावरून 18 वर्ष करण्यात आले?
- फ) इलेक्ट्रॉनिक वोटिंग मशीनचा वापर भारतात सर्वप्रथम कोणत्या सार्वत्रिक निवडणुकीत करण्यात आला?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[4×5=20]

- अ) मध्यावधी निवडणूक
- ब) 2014 ची लोकसभा निवडणूक
- क) एक्झिट पोल
- ड) वाढता निवडणूक खर्च
- इ) लोकशाही प्रक्रियेत माध्यमांची भूमिका
- फ) पेड न्यूज

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) आचारसंहिता म्हणजे काय?
- ब) 1952 च्या पहिल्या लोकसभा निवडणुकीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) प्री पोल आणि पोस्ट पोल म्हणजे काय?
- ड) सर्वेक्षण पद्धती म्हणजे काय?
- इ) क्षेत्रीय अभ्यास पद्धतीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) जात, धर्म आणि पैसा या घटकांचा मतदारांच्या निवडणूक वर्तनावर पडणाऱ्या प्रभावाची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) सीएसडीएस-लोकनीती या संस्थेने केलेल्या राष्ट्रीय निवडणूक अभ्यासाचे तीन प्रमुख टप्पे स्पष्ट करा.
- ब) पंतप्रधान नरेंद्र मोदींच्या कालखंडातील राजकारण आणि समाज माध्यमांच्या परस्पर संबंधांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- क) सार्वत्रिक प्रौढ मताधिकार आणि गुप्त मतदान या भारतीय निवडणूक व्यवस्थेच्या दोन वैशिष्ट्यांची सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11028

[6465]-767

[Total No. of Pages : 4

M.A. - II (SODL)

SOCIOLOGY

**SC-05-II: Sociology of Globalization
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Solve any five out of seven.

[5×2=10]

- a) Write the full form of WTO.
- b) What are the types of new international division of labor?
- c) What is a global social movement?
- d) Write the meaning of transnational migration.
- e) Write the expanded form of IMF.
- f) Explain the meaning of globalists.
- g) Write the definition of globalization.

Q2) Solve any four out of six.

[4×5=20]

- a) Explain the impact of globalization on gender.
- b) Explain the relationship between neoliberalism and global financial institutions.
- c) Explain the impact of globalization on environmental degradation.
- d) Explain Manuel Castells' views on globalization (network society).
- e) Comment on the fact that globalization is the cause of global inequality
- f) Explain the concept of transnational civil society.

P.T.O.

Q3) Solve any four out of six.

[4×5=20]

- a) Write a note on the concept of social justice and globalization.
- b) Explain the advantages and disadvantages of globalization.
- c) Briefly write the above views of Arjun Appadurai on globalization.
- d) Explain the history of globalization.
- e) Explain the economic and political aspects of globalization.
- f) Briefly write Anthony Giddens' views on globalization.

Q4) Solve any two out of four.

[2×10=20]

- a) Discuss the views of Hist and Thomson that 'globalization is a myth of necessity'
- b) Explain the issues of race and ethnicity in the era of globalization.
- c) Explain the emergence of global social movements in response to globalization.
- d) Explain the lesson learned from the COVID-19 pandemic.

Total No. of Questions : 4]

PD11028

[6465]-767

M.A. - II (SODL)

SOCIOLOGY

SC-05-II: Sociology of Globalization

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) WTO चे पूर्ण रूप लिहा.
- ब) नवीन आंतरराष्ट्रीय श्रमविभाजनाचे प्रकार कोणते?
- क) जागतिक सामाजिक चळवळ म्हणजे काय?
- ड) राष्ट्रांतील स्थलांतराचा अर्थ लिहा.
- इ) IMF चे विस्तारीत रूप लिहा.
- फ) जागतिकवादी संप्रदायाचा अर्थ सांगा.
- य) जागतिकीकरणाची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) जागतिकीकरणाचा लिंगभावावरील प्रभाव विशद करा.
- ब) नवउदारमतवाद आणि जागतिक वित्तीय संस्था यातील संबंध स्पष्ट करा.
- क) जागतिकीकरणाचे पर्यावरणाच्या दृष्टावरील परिणाम विशद करा.
- ड) मॅन्युअल कास्टल्स यांचे जागतिकीकरणावरील विचार (नेटवर्क सोसायटी) स्पष्ट करा.
- इ) जागतिकीकरण हे जागतिक असमानतेचे कारण आहे यावर भाष्य करा.
- फ) राष्ट्रांतील नागरी समाज संकल्पना विशद करा.

प्र.3) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) सामाजिक न्यायाची संकल्पना आणि जागतिकीकरण यावर टीप लिहा.
- ब) जागतिकीकरणाचे फायदे व तोटे विशद करा.
- क) अर्जुन अप्पादुराई यांचे जागतिकीकरणावरील विचार थोडक्यात लिहा.
- ड) जागतिकीकरणाचा इतिहास विशद करा.
- इ) जागतिकीकरणाचे आर्थिक व राजकीय पैलू स्पष्ट करा.
- फ) अँथनी गिडन्स यांचे जागतिकीकरणावरील विचार थोडक्यात लिहा.

प्र.4) खालील चार प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) 'जागतिकरण एक गरजदर्शक मिथक आहे' या हिस्ट आणि थॉमसन यांच्या विचारांवर चर्चा करा.
- ब) जागतिकीकरणाच्या काळातील वंश आणि वांशिकतेचे प्रश्न स्पष्ट करा.
- क) जागतिकीकरणाला प्रतिसाद म्हणून जागतिक सामाजिक चळवळीचा उदय स्पष्ट करा.
- ड) कोविड-19 महामारीतुन मिळालेला धडा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11029

[Total No. of Pages : 4

[6465]-768

M.A. (Part - II) (SODL)

SOCIOLOGY

SC 06-II : Sociology of Human Rights

(2019 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Solve any five out of seven.

[5 × 2 = 10]

- a) Write the meaning of human rights.
- b) State two features of human rights.
- c) Write the meaning of vulnerable groups in India.
- d) State any two rights of the disabled.
- e) When did the Right to Education Act come into force in India?
- f) When did the Right to Health Act come into force?
- g) What is Civil society?

Q2) Solve any four out of six.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the theory of natural rights.
- b) Elaborate the types of human rights.
- c) Elaborate the rights of children in India.
- d) Explain the constitutional rights of minorities in India.
- e) Discuss the right to development.
- f) Write a brief note on environmental rights.

P.T.O.

Q3) Solve any four out of six.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the feminist theory of human rights.
- b) Explain the relationship between development and human rights.
- c) Briefly state the rights of Dalits in India.
- d) Explain the right to information.
- e) Explain the relationship between civil society and social movements in the context of human rights.
- f) Elaborate the future of human rights.

Q4) Solve any two out of four.

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the Marxist theory of human rights in detail.
- b) Discuss the importance and implementation of human rights in the global society.
- c) Discuss the right to education in India in detail.
- d) Examine the various types of movements in the context of human rights.

Total No. of Questions : 4]

PD-11029

[6465]-768

M.A. (Part - II) (SODL)

SOCIOLOGY

SC 06-II : Sociology of Human Rights

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) मानवी हक्कांचा अर्थ लिहा.
- ब) मानवी हक्कांची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) भारतातील वंचित समूहाचा अर्थ लिहा.
- ड) दिव्यांगांचे कोणतेही दोन अधिकार सांगा.
- इ) भारतात शिक्षणाचा हक्क कायदा केव्हा अंमलात आला?
- फ) आरोग्याचा हक्क कायदा केव्हा लागू झाला?
- य) नागरी समाज म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) नैसर्गिक हक्क सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) मानवी हक्कांचे प्रकार विशद करा.
- क) भारतातील बालकांचे अधिकार विशद करा.
- ड) भारतातील अल्पसंख्याकांचे घटनात्मक अधिकार स्पष्ट करा.
- इ) विकासाचा हक्क यावर चर्चा करा.
- फ) पर्यावरणीय हक्क यावर थोडक्यात टीप लिहा.

प्रश्न 3) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) मानवी हक्कांचा स्त्रीवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) विकास आणि मानवी हक्का यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.
- क) भारतातील दलिताने हक्क थोडक्यात सांगा.
- ड) माहितीचा अधिकार स्पष्ट करा.
- इ) मानवी हक्कांच्या संदर्भात नागरी समाज आणि सामाजिक चळवळींमधील संबंध स्पष्ट करा.
- फ) मानवी हक्कांचे भविष्य विशद करा.

प्रश्न 4) खालील चार प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) मानवी हक्कांचा मार्क्सवादी सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) वैश्विक समाजात मानवी हक्कांचे महत्व आणि अंमलबजावणी यावर चर्चा करा.
- क) भारतातील शिक्षणाच्या हक्कांवर सविस्तर चर्चा करा.
- ड) मानवी हक्कांच्या संदर्भातील विविध प्रकारच्या चळवळीचे परीक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11113

[Total No. of Pages : 4

[6465]-769

M.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**SC-07 - II : Ethnicity and Nationalism in India
(2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following :

[10]

- a) Explain the concept of nation.
- b) What is an ethnic uprising?
- c) State any two features of secularism.
- d) What is a national movement?
- e) What is the meaning of identity?
- f) What is cultural diversity?

Q2) Write the answer to any four of the following :

[20]

- a) Explain the characteristics of the concept of ethnicity.
- b) Explain the definitions of nation and nationalism with examples.
- c) Explain the concept and nature of Indian secularism.
- d) Discuss the obstacles in nation-building.
- e) Explain the issues of ethnicity in the diaspora.
- f) Explain ethnic uprisings and their impact.

P.T.O.

Q3) Write the answer to any four of the following : **[20]**

- a) Explain the classical perspective of ethnicity.
- b) Explain the various concepts of nationalism.
- c) Explain Indian and Western perspectives on secularism.
- d) Give the features and examples of nationalism.
- e) Explain the features of historical Indian nationalism.
- f) Define diaspora and explain its types.

Q4) Write the answer to any two of the following : **[20]**

- a) Explain the process of ethnicization in the context of caste, religion and class.
- b) Explain the role of cultural diversity in India nation-building.
- c) Describe in detail the stages in the development of Indian nationalism.

Total No. of Questions : 4]

PD-11113

[6465]-769

M.A. (SODL)

SOCIOLOGY

SC-07 - II : Ethnicity and Nationalism in India

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे द्या. [10]

- अ) राष्ट्राची संकल्पना सांगा.
- ब) वांशिक उठाव म्हणजे काय?
- क) धर्मनिरपेक्षतेची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) राष्ट्रीय चळवळ म्हणजे काय?
- इ) अस्मितेचा अर्थ काय?
- फ) सांस्कृतिक वैविध्य म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा. [20]

- अ) वांशिकतेच्या संकल्पनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्र आणि राष्ट्रवादाच्या व्याख्या उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
- क) भारतीय धर्मनिरपेक्षतेची संकल्पना आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) राष्ट्रनिर्मितीतील अडथळ्यांची चर्चा करा.
- इ) देशांतरीत जनसमूहातील वांशिकतेचे मुद्दे स्पष्ट करा.
- फ) वांशिक उठाव व त्यांचा परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) वांशिकतेचा अभिजात परिप्रेक्ष स्पष्ट करा.
- ब) राष्ट्रवादाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) धर्मनिरपेक्षतेवरील भारतीय व पाश्चात्य दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ड) राष्ट्रवादाची वैशिष्ट्ये व उदाहरणे द्या.
- इ) ऐतिहासिक भारतीय राष्ट्रवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) देशांतरीत जनसमूहाची व्याख्या व त्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) वांशिकीकरणाच्या प्रक्रिया जात, धर्म व वर्गाच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील राष्ट्रनिर्मितीतील सांस्कृतिक वैविध्याची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) भारतीय राष्ट्रवादाच्या विकासातील टप्प्यांचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11030

[Total No. of Pages : 4

[6465]-770

M.A. -II (SODL)

SOCIOLOGY

**SC-08-II : Sociology of Law and Policing
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Solve any five out of seven.

[5×2=10]

- a) What is custodial death?
- b) Write two examples related to gender inequality and patriarchal system.
- c) What is social media surveillance related to?
- d) Write any two examples of violence against caste.
- e) Write the definition of law.
- f) State the types of social control.
- g) Who proposed the structural-functionalist approach to law?

Q2) Solve any four out of six.

[4×5=20]

- a) Elaborate the interrelationship between culture and law.
- b) Describe the conflict approach to law.
- c) Explain Michel Foucault's views on modern law and social control.
- d) Explain that the right to food is an important fundamental right.
- e) Explain the definition and nature of violence.
- f) Elaborate the Niklas Luhmann's views on law as a social system.

P.T.O.

Q3) Solve any four out of six.

[4×5=20]

- a) Write a note on law and social control.
- b) Discuss the legal provisions against discrimination based on gender.
- c) Explain the concept of law related to historical period.
- d) Explain Durkheim's approach to the study of law.
- e) Briefly explain the Forest Rights Act.
- f) Elaborate the crimes against children.

Q4) Solve any two out of four.

[2×10=20]

- a) Describe the crime against castes and tribes.
- b) What is surveillance technology? Explain the different types of Post-globalization surveillance technology.
- c) Explain the concept of social transformation and the model of social transformation.
- d) Elaborate the legal views put forward by Pierre Bourdieu.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PD11030

6465]-770

M.A. -II (SODL)

SOCIOLOGY

**SC-08-II : Sociology of Law and Policing
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) कोठडीतील मृत्यू म्हणजे काय?
- ब) लिंगभाव असमानता आणि पितृसत्ताकत्मक व्यवस्था यांच्याशी संबंधित दोन उदाहरणे लिहा.
- क) सोशल मीडिया पाळत ठेवणे कशाशी संबंधित आहे?
- ड) जातीविरुद्ध हिंसेची कोणतेही दोन उदाहरणे लिहा.
- इ) कायद्याची व्याख्या लिहा.
- फ) सामाजिक नियंत्रणाचे प्रकार सांगा.
- य) कायद्याचा संरचनात्मक-कार्यात्मकवादी दृष्टीकोन कोणी मांडला?

प्र.2) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) संस्कृती आणि कायदा यातील परस्पर संबंध विशद करा.
- ब) कायद्याचा संघर्षवादी दृष्टिकोन वर्णन करा.
- क) मायकेल फुको यांचे आधुनिक कायदा आणि सामाजिक नियंत्रण विषयक विचार स्पष्ट करा.
- ड) अन्नाचा अधिकार हा महत्त्वाचा मुलभूत अधिकार आहे हे स्पष्ट करा.
- इ) हिंसेची व्याख्या व स्वरूप स्पष्ट करा.
- फ) कायदा एक सामाजिक व्यवस्था म्हणून निकलस लुहमन यांचे विचार विशद करा.

प्र.3) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) कायदा आणि सामाजिक नियंत्रण यावर टीप लिहा.
- ब) लिंगभावावर आधारीत भेदभाव याविरुद्ध कायदेशीर तरतुदीची चर्चा करा.
- क) ऐतिहासिक काळाशी संबंधित कायदा ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) कायद्याचा अभ्यासासाठीचा दुख्खाईम यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- इ) वनहक्क कायदा थोडक्यात सांगा.
- फ) बालकांविरुद्धचे गुन्हे विशद करा.

प्र.4) खालील चार प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) जाती-जमातींच्या विरुद्धच्या गुन्ह्यांचे वर्णन करा.
- ब) पाळत ठेवण्याचे तंत्रज्ञान म्हणजे काय? जागतिकीकरणानंतर पाळत ठेवण्याच्या तंत्रज्ञानाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- क) सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना आणि सामाजिक परिवर्तनाची प्रारूप स्पष्ट करा.
- ड) पिअर बोर्डू यांनी मांडलेले कायदेविषयक विचार विशद करा.

